

EESTI
EVANGEELIUMI LUTERI USU KIRIKU
PÕHIMÄÄRUSED

LISA:

- A. E. E. L. K. PÕHIMÄÄRUSTE
ELLUVIIMISE EESKIRJAD.
 - B. KIRIKUTE JA USUÜHINGUTE
SEADUS.
 - C. KIRIKUTE JA USUÜHINGUTE
KINNITAMISE JA REGISTREE-
RIMISE KORRA MÄÄRUS.
 - D. E. E. L. K. KOGUDUSTE NI-
MESTIK.
-

EESTI
EVANGEELIUMI LUTERI USU KIRIKU
PÕHIMÄÄRUSED

LISA:

- A. E. E. L. K. PÕHIMÄÄRUSTE
ELLUVIIMISE EESKIRJAD.
- B. KIRIKUTE JA USUÜHINGUTE
SEADUS.
- C. KIRIKUTE JA USUÜHINGUTE
KINNITAMISE JA REGISTREE-
RIMISE KORRA MÄÄRUS.
- D. E. E. L. K. KOGUDUSTE NI-
MESTIK.

VOLDEMAR ILJA
RAAMATUKOGU

Firma J. Ratassepa trükk
Tallinnas 1935

6203957982
TARTU ÜLICOOLI
RAAMATUKOGU

SISUKORD.

EESTI EVANGEELIUMI LUTERI USU KIRIKU (E. E. L. K.) PÕHIMÄÄRUSED.

I osa. Kirik.

1. peatükk.	Kiriku koosseis, eesmärk, ülesanded ja õpetuse alus. §§ 1—4.	lk. 7
2. „	Ametiisikud. §§ 5—16.	7—9
3. „	Kohustuslikud kiriklikud talitused. §§ 17—18	9
4. „	Kiriku ja tema koguduste õigused. §§ 19—20	9
5. „	Kiriku organisatsioon ja juhtimine. §§ 21—22	10
6. „	Piiskop. §§ 23—35	10—12
7. „	Piiskopi Valimiskogu. §§ 36—41	12
8. „	Kirikukogu. §§ 42—58	13—15
9. „	Konsistoorium. §§ 58—81	15—19
10. „	Piiskoplik Nõukogu. §§ 82—84	19
11. „	Usuteadlaste Konverents. §§ 85—90	19—20
12. „	Kirikukongress. §§ 91—98	20—21
13. „	Kiriku juures asuvad kiriklikud organisatsioonid ja Kiriku ametiisikute nõupidamispäevad. §§ 99—101	21—22
14. „	Kiriku sissetulekuallikad. Kiriku varandused ja nende valitsemiskord. §§ 102—112	22—23
15. „	Revisjonikomisjon. §§ 113—116	23—24

II o s a. Kiriku kogudused ja praostkonnad. lk.

1. peatükk.	Koguduse juhtimine. §§ 117—123 . . .	25—26
2. „	Koguduse täiskogu. §§ 124—128 . . .	26—27
3. „	Koguduse nõukogu. §§ 129—139 . . .	27—29
4. „	Koguduse juhatus. §§ 140—143 . . .	29—30
5. „	Liikmete vastuvõtmine, väljaastumine ja väljaheitmine. §§ 144—147	30
6. „	Koguduse sissetulekuallikad. § 148. . .	30
7. „	Koguduse revisjonikomisjon. §§ 149—152 . . .	30—31
8. „	Koguduse päevad. §§ 153—156 . . .	31
9. „	Praostkonnad. §§ 157—179	31—35

III o s a. Kirikukohtud.

1. peatükk.	Kohtute korraldus. §§ 180—186 . . .	37
2. „	Kiriklikud väärted ja karistused. §§ 187—217	38—41
3. „	Kirikukohtu kord administratiivseis asjus. §§ 218—250	41—45

LISA.

A.	E. E. L. K. PÕHIMÄÄRUSTE ELLUVIIMISE EESKIRJAD	49—50
B.	KIRIKUTE JA USUÜHINGUTE SEADUS . . .	51—57
C.	KIRIKUTE JA USUÜHINGUTE KINNITAMISE JA REGISTREERIMISE KORRA MÄÄRUS . . .	58—60
D.	E. E. L. K. KOGUDUSTE NIMESTIK	61—63

Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku

(E. E. L. K.)

põhimäärused

Avaldatud „Riigi Teatajas“ Nr. 43 — 1935. a.
Maksvad 14. maist 1935. a.

I osa. Kirik.

1. peatükk.

Kiriku koosseis, eesmärk, ülesanded ja õpetuse alus.

§ 1. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirik on vaba rahvakirik, kel on enesekorraldamise ning omavalitsemise õigus. Temasse kuuluvad kõik Eesti Vabariigi territooriumil olemasolevate Evangeeliumi Luteri usu koguduste liikmed.

§ 2. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku eesmärgiks ja ülesandeks on jumalasõna kuulutamine, koguduste elava usu ja armastuse arendamine, usuliste, kõlbeliste, heategelikkude, hariduslikkude ja kasvatuslikkude tarviduste täitmine, kui ka välis-, sise-, meremisjoni, diasporaatöö jne. edendamine ning üksikute koguduste ja nende ametiisikute tegevuse juhtimine, ühtlustamine, toetamine ja järelevalve.

§ 3. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku koguduste liikmeteks on peale nende seniste liikmete need, kes käesolevates põhimäärustes ja agendas ettenähtud korras on koguduse liikmeiks vastu võetud, kui ka koguduse liikmete lapsed KUS (Kirikute ja usuühingute seaduse) § 26 ettenähtud alustel kuni 16 aasta vanuseni ning ka hiljem, kui nad ei ole seatud korras kogudusest lahkunud.

§ 4. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku õpetuse aluseks on Vana ja Uue Testamendi prohvetite ja apostlite kirjad ning sümboliraamatuteks nimetatud kirjasid seletavad Apostlik, Nikea ja Atanaasiuse usutunnistus, Augsburgi muutmata usutunnistus ja teised kirjad, mis on võetud Liber Concordiae nimelisse kirjade kogusse.

2. peatükk.

Ametiisikud.

§ 5. Kiriku vaimulikkudeks ametiisikuteks on: piiskop, piiskoplikud vikaarid, praostid, õpetajad, vikaar-, adjunkt (abi)- ning diakon-õpetajad.

Peale vaimulikkude ametiisikute võib Kirikul olla Kiriku keskorganite ja koguduste poolt asutatud teiste ametite jaoks

ametiisikuid, nagu köstrid, organistid, koguduse halastaja-õed, kantsleiametnikud jne.

§ 6. Piiskop juhib Kiriku kõrgeima vaimuliku juhina tervet Kirikut, praostid, Piiskopile alludes, — praostkondi, õpetajad, praostile ja Piiskopile alludes, — kogudusi või teatud tööalasi Kirikus, nagu noorsootöö, sise-, välis-, meremisjon, diasporaotöö jne. Vikaar-, adjunkt- ja diakonõpetajad töötavad Piiskopi, praostite ja vastavate õpetajate juhatusel ja vastutusel.

§ 7. Piiskop, praostid ja koguduse õpetajad võivad ametit pidada 70 aasta vanuseni. Vikaar-, adjunkt- ja diakonõpetajad kui ka üksikute kirikutöö-alade õpetajad seatakse ametisse kutsumis- või valimiskirjas tähendatud tingimusil.

Erakorralistel juhtudel võib Kirikukogu Konsistooriumi ettepanekul Piiskopi ametivanuse ülemmäära pikendada.

Koguduse soovil võib Piiskopi ettepanekul Konsistoorium lubada üksikutel juhtudel praostil või õpetajal olla ametis kuni 75 aasta vanuseni, misjuures Piiskopil on õigus nõuda, et kogudus seaks ametisse adjunkti.

§ 8. Köstrid võivad ametit pidada § 7 õpetajatele seatud vanuse piirini.

Teised ametiisikud võetakse ametisse igakordse kokkuleppe alusel.

§ 9. Kiriku vaimulikud ametiisikud annavad Piiskopi ees ametivande Kolmainu Jumala nimel. Ametivannet võib ühendada ordinatsiooniga.

§ 10. Õpetajaametisse võib kinnitada kõrgema usuteadusliku haridusega isikuid, kes õiendanud vastavad eksamid Konsistooriumis ja lõpetanud prooviaasta, ning keda Piiskop selle järel on tunnustanud kõlblikuks õpetajaameti pidamiseks ja kes on vähemalt 25 aastat vanad. Üksikutel juhtudel võib õpetajaks kinnitada alla 25 aasta vanuseid kõrgema usuteadusliku haridusega isikuid Piiskopi nõusolekul, kui nad on õpetajaameti pidamiseks kõik nõutavad eeltingimused täitnud.

§ 11. Praostiks võib kinnitada õpetajaid, kes vähemalt 10 aastat on olnud õpetajana Kiriku teenistuses ja on vähemalt 35 aastat vanad. Ainult erilistel juhtudel võib Konsistoorium Piiskopi ettepanekul kinnitada praosti kohustetäitjaks ka õpetajaid, kes alla 35 aasta vanad või vähem kui 10 aastat olnud õpetajana Kiriku teenistuses.

§ 12. Piiskopiks võib valida õpetajat, kes vähemalt 40 aastat vana ja vähemalt 15 aastat olnud Kiriku teenistuses õpetajana, praostina, või Konsistooriumi liikmena.

Piiskopiks võib valida ka Tartu ülikooli usuteaduskonna ordineeritud evangeeliumi-luteriusulist õppejõudu, kes vähemalt 40 aastat vana ja 15 aastat olnud ametis kirikuõpetajana või usuteaduskonna õppejõuna.

§ 13. Konsistooriumi vaimulikud assessorid peavad vastama § 11 nimetatud tingimustele praostite kohta, piiskoplikud vikaarid — § 12 nimetatud piiskopiameti tingimusele.

§ 14. Köstriks ja organistikks võib valida isikut, kes saanud sellekohase ettevalmistuse ja keda Piiskopi ettepanekul Konsistoorium tunnustanud selle ameti vääriliseks.

§ 15. Ametiisikute kohta käivad lähemad nõuded nähakse ette kirikuseadlustes.

§ 16. Praostid, õpetajad, köstrid ja organistid kinnitab ametisse Piiskopi ettepanekul Konsistoorium. Kõigi teiste ametiisikute valimised või nimetamised tehakse Konsistooriumile teatavaks. Praostkonna vikaaride ametisse valimisel on vajalik praosti nõusolek, adjunkti, köstri, organisti ja koguduse teiste ametiisikute valimisel — õpetaja nõusolek.

3. peatükk.

Kohustuslikud kiriklikud talitused.

§ 17. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirikul on järgmised kohustuslikud talitused: jumalateenistus, ristimine, leeriõnnistamine (konfirmatsioon), piht, armulaud (altarisakrament), laulatus, matmine, Piiskopi ametisse õnnistamine ja koha peale seadmine, õpetaja ametisse õnnistamine (ordinatsioon), praosti ja õpetaja koha peale seadmine (introduktsioon), köstrite ning Piiskopi määramisel teiste ametiisikute koha peale seadmine, jne.

§ 18. Kõigi § 17 loendatud ja teiste usuliste talituste lähem korraldus ning sisu määratakse Kiriku käsiraamatus, n. n. agendas.

4. peatükk.

Kiriku ja tema koguduste õigused.

§ 19. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirikul on juriidilise isiku õigused ja ta võib sellisena nõuda ja kosta kohtutes ja esineda ametiasutistes, sõlmida lepinguid ning omandada, pandida ja võõrandada kinnis- ja vallasvara.

§ 20. Eelmises paragrahvis ettenähtud juriidilise isiku õigused on ka Kiriku nendel kogudustel, kes on registreeritud seatud korras.

5. peatükk.

Kiriku organisatsioon ja juhtimine.

§ 21. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirik jaguneb kogudusteks, kusjuures kogudustel võib olla abikogudusi. Kogudused võivad jaguneda pihtkondadesse, kuid ühise nõukogu ja juhatuse all, kusjuures igal pihtkonnal võib olla pihtkonna sise-miste asjade korraldamiseks pihtkonna komitee ja juhatuse.

Kogudused koonduvad praostkondadesse, välja arvatud need kogudused, kes otseselt alluvad Piiskopile ja Konsistooriumile, milliste hulka kuuluvad Tallinna Piiskoplik Toomkogudus ja Tartu Ülikoolikogudus.

§ 22. Kiriku ja tema koguduste organiteks on:

- 1) Piiskop;
- 2) Piiskopi Valimiskogu;
- 3) Konsistoorium;
- 4) Kirikukogu;
- 5) Piiskoplik Nõukogu;
- 6) Kirikukongress;
- 7) Usuteadlaste Konverents;
- 8) kirikukohtud;
- 9) praostid;
- 10) praostkonna sinodid;
- 11) praostkondade õpetajate konverentsid;
- 12) praostkonna kongressid;
- 13) koguduste õpetajad;
- 14) koguduste täiskogud, nõukogud ja juhatused;
- 15) koguduste päevad;
- 16) Kiriku ametiisikute nõupidamispäevad.

6. peatükk.

Piiskop.

§ 23. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirikut juhib Piiskop kõrgeima vaimuliku juhina.

§ 24. Piiskopi valib Kirikukogu poolt lõplikult äratähen-datud kandidaatide hulgast selleks kokkuastuv Piiskopi Valimiskogu.

§ 25. Piiskopi kandidaadid seatakse üles praostkonna sinodite ja väljaspool praostkondi olevate koguduste nõukogude poolt, igaühe poolt üks kandidaat.

§ 26. Juhul, kui on üles seatud üle kolme kandidaadi, valib Kirikukogu nende hulgast kolm kandidaati.

§ 27. Konsistoorium teatab nendest kandidaatidest Siseministri kaudu Riigivanemale. Kui Riigivanem nõuab esitatud kandidaatide asemele uue või uute kandidaatide ülesseadmist, toimitakse § 25 ja 26 korras.

§ 28. Piiskop astub oma ametikohustesse valimisega, kuid õnnistatakse ja seatakse ametisse pärastpoole, agendas äratähendatud korras.

§ 29. Piiskopi asetäitjateks on piiskoplikud vikaarid, keda nimetab Piiskop Konsistooriumi vaimulikkude assessorite hulgast.

Piiskoplikke vikaare on vähemalt kaks. Piiskop teeb oma asetäitjate ametijärjekorra teatavaks Konsistooriumile. Üks vikaaridest määratakse Põhja-, teine Lõuna-Eesti jaoks. Vikaarkondade piirid määrab Kirikukogu.

§ 30. Piiskopi kohuseks ja õiguseks on, juhtides Kirikut ja tema kogudusi, valvata õpetajate ja teiste ametiisikute ametipidamise ja kõlbla elu üle, olla neile hingekarjaslikuks toeks ja toime panna koguduste katsumisi (visitatsioonid).

Piiskopil on õigus jutlustada igas Eesti Evangeeliumi Luteri usu kirikus.

Piiskopi ülesandeks on õpetajate ordinatsioon ja introduktioon. Kui tema isiklik ilmumine on takistatud, siis võib ta mõlemaks talituseks volitada piiskopliku vikaari, kohaliku praosti, selle abi, või mõne teise vanema õpetaja.

Piiskop on kohustatud visiteerima neid kogudusi, kus õpetajaks praost, või kes alluvad otsekohe Piiskopile ja Konsistooriumile. Visitatsioonid toimuvad Konsistooriumi poolt väljaõõtatud ja Kirikukogu poolt kinnitatud kava järgi. Teisi kogudusi visiteerib Piiskop tarviduse järgi.

Piiskopil on õigus tagendada vaimulikke ja teisi kiriku ametiisikuid ning teenijaid, samuti neid ka paigutada ümber teisele kogudusele ja kohale. Need otsused on lõplikud.

Piiskop tunnustab õpetajaameti kandidaate ja kõstreid kõlblikkudeks ordinatsiooniks ja kõstrikutse õiguste saamiseks.

Piiskop määrab jutluse tekstid erilistel juhtudel, eriti Palvepäeva, Lõikuspüha, Usupuhastuse püha ja Surnute püha jaoks, ja teeb õpetajaile korraldusi jumalateenistuste pidamiseks ka peale pühapäevade ja pühade.

Piiskop lubab praosteile ja õpetajaile puhkeajaga ühe kuuni.

Piiskop on piiskopliku Toom-Maarja koguduse ülemõpetaja, misjuures temale on abiks õpetaja või diakon-õpetaja.

Piiskop otsustab armuandmise Konsistooriumi ettepanekul.

§ 31. Koguduses, mille õpetajaks on Piiskop, pannakse visitatsioon toime Konsistooriumi poolt selleks valitud erilise komisjoni kaudu.

§ 32. Kõigist oma tähtsamatest otsustest teatab Piiskop Konsistooriumile.

§ 33. Pidulikkudel jumalateenistustel ja erilistel juhtudel kannab Piiskop ametiriideid. Piiskopi ametiriideiks on: alba, värvilised vööd, must ornaat, valge krae, piiskopi kuldrüst, karjasekepp ja mitra. Muudel teenistuskordadel on temal õpetaja ametiriided piiskopliku kuldrüstiga.

§ 34. Piiskopil on oma pitsat pealkirjaga: „Sigillum Episcopi Evang. Luth. Per Estoniam“.

§ 35. Piiskopi kohtu alla andmise otsustab Kirikukogu. Asja arutamine allub Ülemale Kirikukohtule, kes peab asja arutama ja otsustama erilises kindlaksmääratud protsessikorras.

7. peatükk.

Piiskopi Valimiskogu.

§ 36. Piiskopi Valimiskogust võtavad osa:

- 1) Konsistooriumi liikmed;
- 2) praostkondade sinodite liikmed;
- 3) väljaspool praostkondi olevate koguduste õpetajad, Toomkoguduse õpetaja või diakon-õpetaja, nende koguduste köstrid ja kaks juhatuse liiget.

§ 37. Piiskopi Valimiskogu kutsub kokku ja juhatab Konsistooriumi abipresident või ta asetäitja, protokollib Konsistooriumi peasekretär või ta asetäitja.

§ 38. Valimiskogu on otsustusvõimeline, kui on koos pool liikmeist.

§ 39. Valimise alla tulevad § 25 — 27 tähendatud korras ülesseatud ja esitatud piiskopiameti kandidaadid või kandidaat.

Valimisi toimetatakse kinnisel hääletamisel. Valituks loetakse see kandidaat, kes saanud vähemalt poole koosolijate häältest.

Kui kaks kandidaati saavad ühepalju häáli, loetakse valituks kirikuteenistuse aastate järgi vanem kandidaat.

§ 40. Kui ettepannud kandidaatidest keegi ei saa nõutavat enamust, võetakse ette selsamal koosolekul uus hääletamine, kusjuures hääletamisele tulevad ainult kaks enam häáli saanud kandidaati. Valituks loetakse see kandidaat, kes uuel hääletamisel sai häälteenamuse.

§ 41. Valimiskogu koosoleku kohta kirjutatakse protokoll, millele kirjutavad alla koosoleku juhataja, protokollija ja Valimiskogu poolt valitud kolm valijat.

8. peatükk.

Kirikukogu.

§ 42. Kirikukogu on Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku kõrgeimaks korraldavaks organiks. Temal on õigus anda Kirikule ja kogudustele kirikuseadlusi ning muid korraldavaid sundnorme.

§ 43. Kirikukogu hääleõiguslikkudeks liikmeteks on:

- 1) Piiskop;
- 2) Konsistooriumi liikmed;
- 3) praostid;
- 4) iga praostkonna sinodi poolt sinodi liikmete hulgast valitud kolm esindajat;
- 5) väljaspool praostkondi olevate koguduste poolt igaühelt üks esindaja;
- 6) Usuteadlaste Konverentsi poolt konverentsi valikul kolm esindajat;
- 7) kõstrite poolt valitud kaks esindajat;
- 8) Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli usuteaduskonna poolt usuteaduskonna valikul evangeeliumi-luteriusuliste ordineeritud õppejõudude hulgast üks esindaja.

§ 44. Piiskopil ja Kirikukogul on õigus kutsuda osa võtma Kirikukogu koosolekutest või lubada neist osa võtta sõnaõigusega sise-, välis-, meremisjoni, noorsootöö, diasporaa, kirikumuusika j. t. aladel tegutsevaid õpetajaid või nende alade juhatajaid ning teisi asjatundjaid.

§ 45. Valitavad Kirikukogu liikmed valitakse viieks aastaks. Nad peavad olema vähemalt 30 aastat vanad, olema korralikult täitnud kõik oma kohustused Kiriku ja koguduse vastu ning huvi näidanud Kirikule ja tema tööle.

§ 46. Igale valitud liikmele valitakse ka kandidaat, kes asemele astub siis, kui liige Kirikukogust lahkub. Kandidaadi ametiaeg kestab sel juhul liikme ametiaja lõpuni.

§ 47. Kirikukogu kutsub kokku Piiskop tarviduse järgi ja mitte vähem kui kord aastas. Kirikukogu jääb kokku, kuni kõik päevakorras tähendatud asjad läbi arutatud, või kuni ta ise või Piiskop ta istungi lõpetab. Kirikukogu koha, aja ja päevakorra teatab Piiskop Konsistooriumi kaudu Kirikukogu liikmetele vähemalt üks kuu enne Kirikukogu kokkuastumist.

§ 48. Piiskopil on õigus kokku kutsuda erakorralist Kirikukogu. Erakorralise Kirikukogu kokkukutsumise koht, aeg ja päevakord antakse liikmetele kirjalikult teada vähemalt kaks nädalat ette.

§ 49. Kirikukogu avatakse jumalateenistusega kirikus.

§ 50. Kirikukogu juhatab Piiskop; abijuhatajateks on piiskoplikud vikaarid ja Konsistooriumi abipresident. Protokollib Konsistooriumi peasekretär, kellele Kirikukogu valib tarviliku arvu abisid. Tarviduse järgi valib Kirikukogu veel teised juhatuseliikmed ning komisjonid, viimaste hulgas tingimata mandaatkomisjoni.

Kui Kirikukogus tuleb arutusele Piiskopi kandidaatide ülesseadmine või kaebus Piiskopi peale, siis juhatab Kirikukogu Konsistooriumi abipresident või ta asetäitja.

Piiskopil on õigus tarbekorral päevakorrast mõnd punkti ära võtta, välja arvatud Piiskopi isikusse puutuvad küsimused.

§ 51. Kirikukogu võimkonda käib:

- 1) uue piiskopi kohale kandidaatide esitamine § 25—27 korras;
- 2) Piiskopi palga ja paiuki kindlaksmääramine eriseadlusega;
- 3) Konsistooriumi ja kirikukohtute liikmete ametisse kinnitamine Piiskopi ettepanekul;
- 4) revisjonikomisjoni liikmete valimine;
- 5) Kiriku aruande ja eelarve kinnitamine;
- 6) maksude määramine, mis Kiriku liikmetelt Kiriku heaks võetakse;
- 7) kirikuseadluste ja sundnormide andmine, tähtsamate küsimuste arutamine, eriti Piiskopi ja Konsistooriumi poolt ettepanud asjus, ning juhtnööride andmine, olgu see Konsistooriumile või teistele organitele ja kiriklikkudele organisatsioonidele ning ametiisikutele;
- 8) Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku põhimääruste muutmise arutamine ja otsustamine;
- 9) uute praostkondade asutamine ja seniste likvideerimine;
- 10) Kirikule kuuluva kinnisvara kui ka ajaloolise ja kunstilise väärtusega vallasvara võõrandamine ja pantimine, vahetamine ja rendile andmine;
- 11) Piiskopi kohtu alla andmise küsimuse otsustamine.

§ 52. Kirikukogu on otsusevõimeline, kui koos on kolmandik tema liikmeist.

Otsused tehakse liht-häälteenamusega; kui hääled poolnevad, annab otsuse juhataja häääl.

Piiskopi kohtu alla andmine, niisamuti Kirikule kuuluva kinnisvara ja ajaloolise ning kunstilise väärtusega vallasvara

võõrandamine või pantimine ning põhimääruste muutmine otsustatakse, kui selle poolt on vähemalt kaks kolmandikku Kirikukogu liikmete üldarvust.

§ 53. Kirikukogu otsused kantakse protokollile, millele alla kirjutavad juhatus, sekretär ja kõige vähemalt kolm selleks volitatud Kirikukogu liiget.

§ 54. Igal Kirikukogu liikmel on õigus avaldada päeva- korra täiendamise soovi, kuid ta peab sellest vähemalt kaheksa nädalat enne Kirikukogu kokkuastumise päeva Piiskopile kirjalikult teatama. Tema soovi rahuldamine või tagasilükkamine oleneb Konsistooriumist.

§ 55. Piiskopil on õigus seisma panna Kirikukogu otsuste täitmine, välja arvatud Piiskopi peale antud kaebuste asjus tehtud otsused. Seismapandud otsused annab ta uueks otsustamiseks järgnevale Kirikukogule, kelle otsus on lõplik.

§ 56. Kirikukogu otsused hakkavad maksma nende avaldamisega Piiskopi poolt „Kiriku Teatajas“, kui neis ei ole ette nähtud teist avaldamise viisi või tähtaega.

§ 57. Kirikukogu astub kokku esimeseks istungiks Piiskopi kutsel kuue kuu jooksul arvates käesolevate põhimääruste maksmahakkamisest.

§ 58. Kirikukogu istungid on kinnised, peale nende, mis ta ise avalikuks kuulutab.

9. peatükk.

Konsistoorium.

§ 59. Konsistoorium on Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku valitsuseks ja koosneb Piiskopist, kes ühtlasi on Konsistooriumi president, mittevaimulikust abipresidentist ja 5—9 assessorist, kelledest vähemalt kaks on piiskoplikud vikaarid.

Igale Konsistooriumi liikmele võib Piiskop anda juhtida teatud kirikutegevusala.

§ 60. Konsistooriumi liikmed kinnitab ametisse Piiskopi ettepanekul Kirikukogu.

Konsistooriumi liige lahkub ametist omal soovil või Piiskopi ettepanekul, millest Piiskop teatab Kirikukogule.

§ 61. Konsistooriumi liikmete ametiaeg kestab viis aastat. Lahkunud liikme asemele kinnitatud liikme ametiaeg kestab lahkunu ametiaja lõpuni.

§ 62. Konsistooriumi võimkonda kuulub Kiriku kõigi varaliste kui ka jooksvate asjade ajamine ja ühtlasi on ta ko-

hustatud valvama, et õpetus sünniks õpetajate ja nendele alluvate isikute poolt täies puhtuses vastavalt § 4 nimetatud õpetuse alustele.

Eriti kuulub Konsistooriumi võimkonda:

- 1) selle järele valvamine, et Püha Kirja ja seda seletavatele Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku Sümboliraamatutele rajavad Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku õpetus puhas hoitaks ja jumalateenistus, pühad talitused ja sakramentide jagamine toimetataks Kiriku agenda alustel ning korras;
- 2) nii õpetajate kui ka õpetajaameti kandidaatide ning teiste Kiriku ametiisikute ametipidamise ja eluviisi järele valvamine;
- 3) Evangeeliumi Luteri usu noorsoole jumalateenistuste ja usuõpetuse korraldamises juhtnõõride andmine ja järelevalve;
- 4) õpetajate eksamikorra ja prooviaasta korralduse kinnitamine Piiskopi ettepanekul ja õpetajaameti kandidaatide eksamineerimine jutlustamise (pro venia concionandi) ja õpetajaameti (pro ministerio) õiguse saamiseks;
- 5) Piiskopi ettepanekul õpetajaametisse ja koha peale kinnitamine, ordinatsiooni ja introduktiooni kohta otsustamine ning õpetajaametist ja koha pealt vabastamine;
- 6) kõstrite ja organistide ameti jaoks haridusliku tsensuse äramääramine, korralduse tegemine nendesse ametitesse tahtjate eksamineerimiseks ja ametisse saamiseks loa andmine ning kõstrite ja organistide ametisse kinnitamine ja ametist vabastamine;
- 7) praostite ja abipraostite ametisse kinnitamine ja ametist vabastamine Piiskopi ettepanekul;
- 8) ametisse valitud ja kinnitatud õpetajatele ja praostitele kinnituskirja andmine;
- 9) õpetajatele ja praostitele üle ühe kuu kestvaks puhkeajaks loa andmine;
- 10) Kiriku ametiisikutele autasu määramine suuremate teenete eest Kiriku ja koguduse töös;
- 11) järelevalve, et kirikukatsumine sünniks Kirikukogu poolt kinnitatud visitatsioonikava järgi;
- 12) koguduse erakorralise nõukogu ja täiskogu kokukutsumine koguduse juhatuse kaudu;
- 13) koguduse täiskogu ja nõukogu otsuste kinnitamine;

v. K.T. nr. 9. 1
1935,
P I

- 14) uute koguduste asutamine ja uute pihtkondade asutamise kinnitamine, ja nende likvideerimine;
- 15) koguduste praostkondadesse kuuluvuse otsustamine;
- 16) uute praostkondade asutamise ettepaneku tegemine Kirikukogule;
- 17) Kiriku ametiisikute, nende leskede ja vaeslaste abikassade järelevalve;
- 18) Tallinna Toompea endise vaeslastekooli varanduste järelevalve;
- 19) vahekorra loomine ja alalhoidmine teiste kirikutega;
- 20) kirikukohtute poolt määratud karistuste asjus armuandmis-ettepanekute tegemine Piiskopile;
- 21) kiriklikkude organisatsioonide tegevuse järelevalve teostamine;
- 22) kiriklikkude organisatsioonide aruannete ja eelarvete kinnitamine;
- 23) järelevalve koguduste organite üle;
- 24) kirikukohtute korraldusel välja kutsutud tunnistajatele ja asjatundjatele sõidukulude tasumise aluste ja määrade määramine;
- 25) kõik muud ülesanded Kiriku valitsemise alal, mis seadusega või käesolevate põhimäärustega ei ole pandud teiste organite peale.

§ 63. Konsistoorium on Kiriku kui juriidilise isiku esindaja valitsusasutiste ees ning kohtutes. Tema asukoht on Tallinnas. Konsistoorium toimib käesolevate põhimääruste alusel ilma erilise volikirjata. Asjaajamiseks ametiasutistes ja kohtutes, varade valitsemiseks ja lepingute sõlmimiseks võib Konsistoorium anda edasivolitusi.

Ametlikkudele kirjadele, tunnistustele, niisama igasugustele lepingutele ja volikirjadele kirjutavad alla Piiskop või tema eest Piiskoplik vikaar või Konsistooriumi abipresident või tema asetäitja ja peasekretär või tema asetäitja.

§ 64. Konsistooriumil on õigus Piiskopi ettepanekul Kirikukogu istungite vaheajal edasilükkamatu vajaduse korral panna maksuma sundnorme, kusjuures need tuleb esitada järgmisele Kirikukogu istungile.

§ 65. Konsistooriumil on õigus tagandada koguduse nõukogu ja juhatust või nende üksikuid liikmeid, pannes kogudusele ette valida tagandatute asemele uusi nõukogu või juhatuse liikmeid või kutsuda nende asemele valitud kandidaate, või määrates ise ajutisi liikmeid, kuni uute liikmete valimiseni koguduse poolt.

§ 66. Konsistooriumil on õigus panna seisma koguduste nõukogude ja juhatuste otsused ja korraldused, andes asja nõu kogudele ja juhatustele uueks otsustamiseks. Kui nõukogud ja juhatused jäävad endise otsuse või tehtud korralduse juurde, võib Konsistoorium panna otsuse või korralduse uuesti seisma, ja nõukogu või juhatus, kelle otsus või korraldus on pandud seisma, võib kaevata kirikukohtule ühe kuu jooksul, arvates otsuse seismapanemise teate kättesaamisest.

§ 67. Konsistooriumi liikmetele võib nende kätte usaldatud tegevusalal anda juhtnõore Piiskop.

§ 68. Konsistooriumi istungite kokkukutsujaks on Piiskop või Konsistooriumi abipresident.

§ 69. Konsistooriumi istungid on kahesugused: osalised, s. o. partsiaal-, ja täiskogu-, s. o. plenaar-istungid. Esimestest võtavad osa Piiskop, piiskoplikud vikaarid, abipresident ja tarbe korral vastava tegevusala assessor. Koosolek on otsustusvõimeline, kui koos on vähemalt kolm liiget, nende hulgas Piiskop või tema puudumisel abipresident ja üks piiskoplik vikaar.

Ainult plenaar-istungil võivad tulla otsustamisele Kiriku aruanne, eelarve, seadluste, sundnormide ja juhtnõõride andmine, armuandmiseks ettepanekute tegemine Piiskopile ning praostite ametisse kinnitamine.

§ 70. Plenaar-istung on otsustusvõimeline, kui koos on vähemalt pool Konsistooriumi liikmetest, nende hulgas Piiskop või Konsistooriumi abipresident ja üks piiskoplikest vikaarist.

§ 71. Konsistoorium teeb otsused liht-häälteenamusega. Häälte poolnemisel otsustab juhataja hääl.

Otsused kantakse protokollis ja kirjutatakse koosolijate poolt alla.

§ 72. Juhtudel, kui asjaolud ei kannata viivitust, võib Piiskop otsustada partsiaal-istungi võimkonda kuuluvaid asju, kandes sellest ette järgmisel Konsistooriumi istungil.

§ 73. Konsistooriumi koosolekuid juhatab Piiskop või Konsistooriumi abipresident või piiskoplik vikaar. Protokollis Konsistooriumi peasekretär või tema asetäitja.

§ 74. Konsistooriumi koosolekud on kinnised, peale pidulikkude koosolekute, mida Konsistoorium ise võib avalikuks kuulutada.

§ 75. Üksikute ülesannete täitmiseks võib Konsistoorium valida erilisi komisjone, kuhu peale Konsistooriumi liikmete võib valida iga täieõigusliku Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku liikme. Need komisjonid töötavad Konsistooriumi poolt antud instruksiooni järgi.

§ 76. Konsistoorium määrab lähema asjaajamise korra Konsistooriumi kantseleis ja tarviduse järgi kõigis erikomisjonides.

§ 77. Konsistooriumil on oma pitsat pealkirjaga: „Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku Konsistoorium“.

§ 78. Konsistoorium on kohustatud pidama koguduste nimekirja, kus on ühtlasi ära tähendatud, kui palju on igas koguduses hääleõiguslikke liikmeid.

§ 79. Konsistoorium on kohustatud pidama kõigi Kiriku vaimulikkude-ametiisikute ja kõstrite ning organistide kohta teenistuskirju ning kõigi teiste ametiisikute kohta nimestikku.

§ 80. Konsistooriumi vaimulikkude assessoride ametiriided on needsamad, mis õpetajatelgi, kuid nad kannavad ametialaga seotud pidulikkudel jumalateenistustel ja erilistel juhtudel valge kaelasideme asemel valget kraed ja Konsistooriumi assessori kuldristi.

Piiskoplikkudel vikaaridel on valged kraed nagu Piiskopil, teistel vaimulikkudel assessoritel on kraed nagu praostitel.

§ 81. Piiskopil on õigus seisma panna Konsistooriumi otsuseid.

10. peatükk.

Piiskoplik Nõukogu.

§ 82. Piiskoplik Nõukogu koosneb Piiskopist, piiskoplikkudest vikaaridest, Konsistooriumi teistest vaimulikkudest assessoritest, kõigist praostitest, väljaspool praostkondi olevate koguduste õpetajatest, Toomkoguduse diakon-õpetajast ja Tartu Ülikooli usuteaduskonna ordineeritud evangeeliumi-luteriusulistest liikmetest (professoritest ja dotsentidest).

§ 83. Piiskopliku Nõukogu kutsub kokku tarvidust mööda Piiskop, kes juhatab ka nõukogu koosolekuid. Abijuhatajateks on piiskoplikud vikaarid. Protokollib Toomkoguduse õpetaja või diakon-õpetaja, kellele võib valida tarbekorral abi.

§ 84. Piiskoplik Nõukogu seletab usuküsimusi kõrgeima instantsina ning arutab küsimusi, mida esitab temale selleks Piiskop, eriti neid, mis puutuvad Kirikukongressi ja usuteadlaste ning praostkondade õpetajate konverentside päevakorda.

11. peatükk.

Usuteadlaste Konverents.

§ 85. Usuteadlaste Konverentsi hääleõiguslikeks liikmeiks on Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku õpetajad ja akadee-

milise usuteadusliku haridusega usuteadlased, kes on Kiriku teenistuses või töötavad Kiriku tööaladel, ka kõik õpetajad-emeeritud, ning Tartu Ülikooli usuteaduskonna evangeeliumiluteriusulised professorid, dotsendid, eradotsendid ning teised õppejõud.

Sõnaõiguslikeks liikmeiks on kõik teised akadeemilise usuteadusliku haridusega Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku liikmed.

§ 86. Usuteadlaste Konverents astub kokku vähemalt üks kord aastas. Kokkukutsujaks on Uusuteadlaste Konverentsi esimees või tema asetäitja, keda Usuteadlaste Konverents oma liikmete hulgast viieks aastaks valib. Usuteadlaste Konverents on otsustusvõimeline, kui koos on vähemalt neljandik liikmete arvust.

§ 87. Usuteadlaste Konverentsi juhatus koosneb Usuteadlaste Konverentsi poolt valitud esimehest, kahest abist, kellest üks on esimehe asetäitja ja teine laekur, ja sekretärist.

§ 88. Usuteadlaste Konverentsi otsused kantakse protokollile, millele alla kirjutavad juhatuse liikmed.

§ 89. Usuteadlaste Konverentsi võimkonda käib õpetusse ja liturgiasse puutuvate küsimuste arutamine ja heakskiitmine. Alles selle järel võib õpetusse ja liturgiasse puutuvaid seadlusi ja sundnorme maksta panna vastavate organite kaudu.

§ 90. Konverentsi otsused tehakse teatavaks ja protokoll esitatakse Piiskopile ühe kuu jooksul peale Konverentsi koosolekut.

12. p e a t ü k k.

Kirikukongress.

§ 91. Kirikukongressi kutsub kokku Piiskop tarvidust mööda, Kiriku elus tähtsamate põhimõtteliste küsimuste selgitamiseks, ülevaate saamiseks Kiriku seisukorrast ning päevakorrale kerkinud nähete kohta seisukoha võtmiseks.

§ 92. Kirikukongressi päevakorra määrab kindlaks Piiskopliku Nõukogu ettepanekul Konsistoorium.

§ 93. Kirikukongress lõpeb päevakorra läbivaatamisega või enne seda Piiskopi nõudel.

§ 94. Kirikukongressi juhatab Piiskop või üks piiskoplikudest vikaaridest. Peale selle valib Kirikukongress kokkutuleku ajaks juhatajale abid ja sekretariaadi ning tarviliikud komisjonid.

§ 95. Kirikukongressi otsused on põhimõttelist laadi ja nad tehakse teatavaks Piiskopile ning tema kaudu vastavalt Konsistooriumile ja Kirikukogule ning Piiskoplikule Nõukogule.

Kirikukongressi protokoll saadetakse kahe kuu jooksul pärast kongressi Piiskopi käsutusse.

§ 96. Kirikukongress alustab ja lõpetab oma töö jumala-teenistusega kirikus.

§ 97. Kirikukongressist võtavad hääleõigusega osa :

- 1) Piiskop ;
- 2) Konstistooriumi liikmed ;
- 3) praostid ;
- 4) kõik õpetajad, ka õpetajad-emeeritused ja vikaar-, adjunkt- ning diakon-õpetajad ;
- 5) köstrid ja köstrid-emeeritused ;
- 6) koguduste nõukogude poolt valitud esindajad, igaühelt kolm esindajat ;
- 7) igalt koguduselt üks tema täiskogu poolt valitud saadik ;
- 8) Tartu Ülikooli usuteaduskonna evangeeliumi-luteriusulised õppejõud ;
- 9) kolm esindajat igalt suuremalt kiriklikult organisatsioonilt (sise-, välis-, meremisjoni, noorsoo- ja diasporaatöö alalt, kirikumuusika sekretariaadilt jne.), kelle osavõttu Piiskop peab tarvilikuks ;
- 10) Riigi Konservatooriumi oreliklassi juhataja või tema asemik.

Sõnaõigusega võtavad osa kongressist kõik Kiriku teenistuses olevad Kiriku ametiisikud, ja teised Kiriku tegelased, kellele kongressi juhatus sõnaõiguse annab.

§ 98. Kirikukongress on otsustusvõimeline ilmunud liikmete arvule vaatamata. Otsused tehakse liht-häälteenamusega. Häälte poolnemisel annab ülekaalu juhataja hääl.

13. p e a t ü k k.

Kiriku juures asuvad kiriklikud organisatsioonid ja Kiriku ametiisikute nõupidamispäevad.

§ 99. Kirikul on õigus oma tegevuse avaldamiseks ja arendamiseks asutada ja ellu kutsuda eriülesannetega organisatsioonid, nagu sise-, välis-, meremisjoni, diaspora- ja noorsootöö organisatsioonid, kirikumuusika sekretariaat jne.

Nende organisatsioonide kodukorrad, töökavad, aruanded ja eelarved kinnitab Piiskopi ettepanekul Konsistoorium.

§ 100. Neilsamadel otstarvetel üksikute koguduste juures või praostkondades asutatud organisatsioonide kodukorrad, eel-

arved ja aruanded kinnitavad vastavalt koguduste nõukogud või praostkondade sinodid.

§ 101. Piiskop võib korraldada Kiriku ametiisikute nõupidamispäevi ja sel otstarbel kutsuda nõupidamisele kas kõiki või osa Kiriku ametiisikuid. Nende nõupidamispäevade kava määrab igakord kindlaks Piiskopi ettepanekul Konsistoorium.

14. peatükk.

Kiriku sissetulekuallikad. Kiriku varandused ja nende valitsemiskord.

§ 102. Kiriku tuluallikaiks on: tulud Kiriku varandustest, annetused ning pärandused Kiriku heaks, koguduste poolt maksetavad maksud ja teised seaduses lubatud tulud ning kiriku-seadlustega kindlaksmääratud kohtu- ja kantseilõivud ning maksud.

§ 103. Koguduste maksud kiriku heaks määrab kindlaks Kirikukogu. Maksude korraliku maksmise eest hoolitseb iga üksik kogudus, kes määratud aastased maksud Konsistooriumile ära saadab neljal tähtajal: 1. märtsil, 1. juunil, 1. septembril ja 1. detsembril. Lähemad korraldused kiriku ülalpidamise kohta annab Kirikukogu vastavas kiriku ülalpidamise seadluses.

§ 104. Kiriku majandus-, paiuki- ja rahaasju valitseb ja korraldab Konsistoorium. Konsistooriumil on Kiriku majapidamise üle valvamises ja juhtimises abiks nõuandva organina Kiriku majandusnõukogu, keda juhatab üks Konsistooriumi assessoritest (majandusassessor).

§ 105. Kiriku majandusnõukogu koosneb peale majandusassessori vähemalt neljast liikmest, keda kinnitab ametisse viieks aastaks Konsistooriumi ettepanekul Kirikukogu.

§ 106. Kiriku majandusnõukogu peab oma koosolekuid majandusassessori kutsel ja juhatusel tarvidust mööda. Protokollib Konsistooriumi majandussekreter või tema asetäitja.

Majandusnõukogu koosolekust ja päevakorras olevaist küsimusist teatab majandusassessor igakord ka Piiskopile, kes neist tarvilikul korral teatab Konsistooriumile.

§ 107. Majandusnõukogu istungist võtavad sõnaõigusega osa ka revidendid-instruktorid.

§ 108. Majandusassessoril on õigus kutsuda majandusnõukogu istungile asjatundjaid nende arvamuste ärakuulamiseks ja nõuandmiseks.

§ 109. Majandusnõukogu protokoll kirjutatakse alla kõigi juuresolijate poolt ja esitatakse majandusassessori kaudu Konsistooriumile.

§ 110. Majandusnõukogu arutab kõiki Kiriku majandus- ja rahalisse ellu ning paiukiasjadesse puutuvaid tähtsamaid küsimusi. Muuseas teeb ta ettepanekuid Konsistooriumi kantselei majandusosakonna korraldamiseks ja juhtimiseks.

§ 111. Piiskop ühes majandusassessoriga või Konsistoorium võivad ka otsekohe, ilma et majandusnõukogu oleks asju arutanud, tarbe korral teha otsuseid majanduslikes küsimusis.

§ 112. Kiriku juures võivad töötada majandusassessori juhatamisel paiuki- ja teised kassad.

Kõik vaimulikud ametiisikud ja köstrid on paiukikassa liikmed. Nende iga-aastased paiukikassa-maksud tasutakse vastavalt nende asutuste või organisatsioonide poolt, kes maksavad palgad.

Ka teiste Kiriku ja koguduste ametiisikute paiukikassa makse võivad kogudused või Kirik võtta enda kanda, eriti kutsetöölise omi.

Paiukikassade kord ja tegevus määratakse ligemalt kindlaks kirikuseadlustega.

15. p e a t ü k k.

Revisjonikomisjon.

§ 113. Konsistooriumi, Kiriku kassa, paiuki- ning teiste kassade ja komisjonide tegevuse järelevalveks kirikuvaranduste valitsemises ja rahaliste arvete, dokumentide, raamatute ja aruannete revideerimiseks valib Kirikukogu üheks aastaks vähemalt kolmeliikmelise revisjonikomisjoni, seal hulgas esimehe, ja vastava arvu kandidaate.

§ 114. Muud ametid peale esimehe oma, ja teised ülesanded jaotavad revisjonikomisjoni liikmed omavahel. Revisjonikomisjon on otsustusevõimeline, kui koos on vähemalt kolm revisjonikomisjoni liiget.

§ 115. Revideerimise tagajärjed kantakse protokollile, millele revideerimisest osavõtnud revisjonikomisjoni liikmed alla kirjutavad. Revisjonikomisjon annab oma tegevusest aru Kirikukogule.

§ 116. Kiriku koguduste, Kiriku juures asuvate kiriklikkude organisatsioonide ja praostkondade majapidamise revideerimiseks, nendele nõuandmiseks ja mõningate Konsistooriumi ja

nende vahel tekkivate majandusküsimuste selgitamiseks võib Konsistoorium ametisse seada revident-instruktooreid. Nende tegevuskava määratakse kindlaks Konsistooriumi poolt antavate juhtnööridega.

Revident-instruktorid kuuluvad Konsistooriumi majandusosakonda.

II. osa. Kiriku kogudused ja praostkonnad.

1. peatükk.

Koguduse juhtimine.

§ 117. Koguduse usuline ja vaimline juht on õpetaja. Tema peab jumalateenistust ja toimetab teisi usulisi talitusi. Abilisteks selle juures on köster ja tarbe korral adjunkt. Üksikuid usulisi talitusi, peale nende, mida agenda järgi võivad toimetada ainult õpetajad, võivad ette võtta õpetaja volitusel ka teised isikud. Võõrad õpetajad võivad kirikus ja koguduse pii-rides jutlustada ja usulisi talitusi toimetada ainult kohaliku õpetaja loaga, kuna Piiskopil, piiskoplikul vikaaril ja kohalikul praostil on see luba ameti poolest olemas. Ilma õpetaja loata ei või koguduse piirkonnas keegi toimetada Evangeeliumi Luteri usu kumbe järgi matmist või teisi ametitalitusi.

Õpetaja on kohustatud usavalt täitma Piiskopi ja praosti juhatusi ning Konsistooriumi korraldusi, meeles pidades, et tema oma ametipidamises otseselt nendele allub.

§ 118. Õpetaja vastutusel peetakse koguduse raamatuid ja antakse välja tarvilikke tunnistusi seatud korras. Õpetaja esitab kohalikule praostile iga aasta koguduse aruande ja muudatused teenistuskirjades enese ja köstri ja organisti kohta Konsistooriumi poolt kindlaks määratud tähtajaks.

Õpetaja on kohustatud iga aasta hiljemalt 15. veebruariks Konsistooriumile saatma andmed selle kohta, kui palju oli kogudusel eelmise aasta 31. detsembril hääleõiguslikke liikmeid.

§ 119. Õpetaja valitakse koguduse täiskogu poolt kõige enam kolme kandidaadi hulgast, kellele Konsistoorium selleks Piiskopi ettepanekul on andnud tarviliku loa kandideerimiseks. Enne valimiste korraldusi määrab koguduse nõukogu kindlaks õpetaja palga, mille kinnitab Konsistoorium. Palga muutmise küsimus võib nõukogus arutusele tulla ainult Konsistooriumi loaga.

§ 120. Õpetaja ametiriideiks on: villane või siidist lai must kirikukuub (talaar), ettepoole rippuvate otstega valge kaelaside, rinnal kantav hõbedast ametirist ja sametist peakate (barett), mida ainult väljas kantakse.

Ordinatsiooni tunnusena kannavad õpetajad ametiristi.

K.T.
1937.4.1

Ametirist ühes ketiga valmistatakse hõbedast. Rist on lihtne ladina ehk passioonirist ja kannab esiküljel Kristuse kullast monogrammi, mille mõlemal pool on kullast tähed A ja O.

Ametirist muretsetakse Konsistooriumi kaudu ühise kavandi järgi.

Ordinatsiooni puhul paneb ordineerija ordinandile ametiristi rinnale.

Ametiristi kantakse iga vaimuliku talituse puhul.

§ 121. Igal koguduse õpetajal on tarvitada pitsat, mille kuju kinnitab Konsistoorium.

§ 122. Adjunkt valitakse nõukogu poolt koguduse õpetaja nõusolekul kõige enam kolme kandidaadi hulgast, kellele Konsistoorium Piiskopi ettepanekul on andnud tarviliku loa kandideerimiseks.

Nõukogu nõusolekul võib õpetaja endale omal kulul võtta adjunkti (isiklik adjunkt).

§ 123. Köster valitakse koguduse nõukogu poolt kõige enam kolme kandidaadi hulgast, kellele Konsistoorium Piiskopi ettepanekul kandideerimiseks loa on andnud. Köstri seab ametisse kohalik õpetaja.

2. p e a t ü k k.

Koguduse täiskogu.

§ 124. Koguduse liikmete täiskogust võtavad osa kõik täisealised konfirmeeritud koguduse liikmed, kes oma maksukohustused koguduse ja Kiriku vastu korralikult täitnud ja kes kohaliste omavalitsusasutuste valimisõigusest seaduse järgi ilma ei ole jäetud ning kes vähemalt ühe aasta on olnud koguduse nimekirjas.

§ 125. Täiskogu kutsub kokku nõukogu korraldusel juhatuse vähemalt üks kord viie aasta jooksul. Kokkukutsumisest teatatakse kirikus neljal koosolekueelsel pühapäeval, kusjuures viimane teadaanne võib sündida samal päeval, milleks täiskogu kokku kutsutud; ka pannakse teadaanne kiriku juurde üles. Teadaandes peab olema ära tähendatud koosoleku aeg, koht ning päevakord ja § 124 sisu.

Koosoleku avab ja juhatab juhatuse esimees või tema asetäitja. Protokollib juhatuse kirjatoimetaja või tema asetäitja.

§ 126. Koguduse täiskogu on otsustusvõimeline osavõtjate arvule vaatamata, kui ta on seaduslikult kokku kutsutud.

§ 127. Otsused tehakse liht-häälteenamusega. Õpetaja ja nõukogu liikmete valimisi toimetatakse kinnisel hääletamisel.

Koosoleku protokollile kirjutavad alla koosoleku juhataja, protollikirjutaja ja vähemalt kolm liiget, keda koosolek selleks volitab. Õpetaja ja nõukogu liikmete valimisi võib toimetada ka ringkondade kaupa Konsistooriumi poolt määratud korras.

§ 128. Täiskogu võimkonda kuulub: õpetaja ja nõukogu liikmete ja nende kandidaatide ning Kirikukongressi saadikute valimine.

3. p e a t ü k k.

Koguduse nõukogu.

§ 129. Nõukogu koosneb 10–30 liikmest. Nõukogu liikmetele valitakse sama arv kandidaate. Enne valimist määrab nõukogu kindlaks liikmete kui ka kandidaatide arvu. Peale selle on nõukogu liikmeteks õpetajad ja köstrid.

§ 130. Nõukogu liikmete kandidaadid seab üles juhatus 4 nädalat enne valimisi nende koguduse liikmete seast, kes on vähemalt 25 aastat vanad, kes vastavad usulis-kõlblatele nõuetele ja suudavad täita § 137 nõudeid. Kandidaatide arv peab olema kaks korda suurem valitavate liikmete arvust. Nõukogu liikmete kandidaatide kohta peab olema õpetaja heakskiitmine.

§ 131. Passiivne valimisõigus on igal 25-aastaselt koguduse liikmel, kes vastab § 124 nimetatud nõuetele.

§ 132. Valituks loetakse need, kes on saanud rohkem hääli, ühesuuruse häälte arvu juures loetakse valituks see, kes vanem.

§ 133. Nõukogu liikmete valimised kuuluvad Konsistooriumi kinnitamisele ja nende volitused algavad selle kinnitamisega.

Valitute nimed antakse kinnitamisele järgneval pühapäeval kogudusele teada. Kui mõni liige ametit vastu ei võta või ametist lahkub, siis astub kandidaatide seast tema asemele see, kes sai valimistel kõige enam hääli. Uue liikme ametiaeg kestab selle ajani, milleni endine liige oli valitud.

§ 134. Nõukogu või juhatuse liige, kes on oma ametipidamises korratu ja Kiriku tegevusele kahjulik, tagandatakse ametist juhatuse, õpetaja, praosti või Piiskopi ettepanekul Konsistooriumi poolt. Tema asemele astub kandidaat, kes valimistel kõige enam hääli saanud.

§ 135. Konsistooriumil on õigus, kui koguduse nõukogu ei seisa oma ülesannete kõrgusel, kuulutada välja uued nõukogu valimised.

Samuti on Konsistooriumil õigus määrata uued nõukogu valimised, kui nõukogu koosseis on langenud alla $\frac{2}{3}$ kindlaks-määratud koosseisust.

Esimeses lõikes tähendatud juhul määrab Konsistoorium kandidaatide ülesseadmise korra.

§ 136. Nõukogu liikmete ametiaeg kestab viis aastat.

§ 137. Nõukogu võimkonda kuulub ja tema kohuseks on:

- 1) olla koguduse usulises ja kõlbelises ülesehitamistöös õpetajale toeks ja edendada koguduse tegevust;
- 2) koguduse majapidamise korraldamine ja Kiriku ametiisikute ülalpidamise eest hoolitsemine;
- 3) koguduse eelarvete ja aruannete läbivaatamine ja Konsistooriumile kinnitamiseks esitamine;
- 4) koguduse kinnis- kui ka ajaloolise ja kunstilise väärtusega vallasvara võõrandamine, pantimine, vahetamine ja üle kuue aasta rendile andmine ainult Vabariigi Valitsuse loaga, misjuures seda õigust teostatakse Konsistooriumi kaudu;
- 5) koguduse vaeste ja haigete eest hoolekandmise korraldamine;
- 6) kirikus ja kiriklikudes asutistes korrapidamise järelevalve, eriti ka valve selle üle, et kiriku hooneid mitte otstarveteks ei tarvitataks, mis nende ülesannetega kokku ei käi;
- 7) ettevalmistuste tegemine õpetaja valimisteks;
- 8) kõstri valimine;
- 9) tarvilikkude saadikute, peale § 128 nimetatute, ja revisjonikomisjoni liikmete valimine;
- 10) koguduse liikmete maksude ja nende tasumise tähtpäevade määramine;
- 11) kaebuste otsustamine juhatuse poolt kokkuseatud hääleõiguslike koguduse liikmete nimekirja kohta;
- 12) järelevalve, et täiskogust osa ei võtaks need, kellel selleks õigust ei ole;
- 13) koguduse adjunkti valimine ja õpetaja isikliku adjunkti ametisse seadmiseks nõusoleku andmine;
- 14) täiskogu kokkukutsumise korraldamine.

§ 138. Eriliste ülesannete jaoks võib nõukogu asutada komisjone. Komisjonide liikmeteks võib peale nõukogu liikmete kutsuda ka teisi koguduse liikmeid.

§ 139. Nõukogu kutsutakse kokku juhatuse poolt tarviduse järgi, aga mitte vähem kui üks kord aastas. Otsused tehakse

liht-häälteenamusega. Häälte poolnemisel annab otsuse esimehe hääli, valimisel liisk.

Valimised nõukogus toimetatakse lahtisel hääletamisel, kui vähemalt $\frac{1}{5}$ koosolevaist liikmeist ei nõua teissugust valimiskorda.

Koosolek on otsustusvõimeline, kui on ilmunud vähemalt kolmandik liikmete arvust, nende hulgas juhatuses esimees või tema abi.

Kõik nõukogu otsused tulevad esitada kinnitamiseks Konsistooriumile. Nad hakkavad maksma peale nende kinnitamist Konsistooriumi poolt.

4. peatükk.

Koguduse juhatus.

§ 140. Juhatus koosneb nõukogu poolt selle liikmete hulgast viieks aastaks valitud esimehest, tema abist, laekahoidjast, kirjatöimetajast ja vähemalt veel ühest juhatuses liikmest. Õpetaja on juhatuses liige oma ameti poolest.

Juhatus on otsustusvõimeline, kui koos on vähemalt kolm liiget, nende hulgas esimees või tema abi.

Juhatuses esimees on ühtlasi nõukogu esimees, juhatuses kirjatöimetaja — nõukogu kirjatöimetaja.

§ 141. Juhatus on koguduse esindaja valitsusasutistes ja kohtutes.

Juhatuses hooleks on:

- 1) nõukogu otsustamisele kuuluvate asjade ettevalmistamine;
- 2) nõukogu liikmete kandidaatide ülesseadmine;
- 3) koguduse varanduste, asutuste ja hoonete üle valitsemine ja valve ning nende tarvitamise korra äramääramine;
- 4) täiskogu kokkukutsumine;
- 5) tarvilikkude raamatute pidamine;
- 6) koguduse ametiisikute, peale õpetaja ja kõstri, ametisse seadmine, nende ja kõstri puhkeaja korraldamine.
- 7) muude asjade korraldamine, mis ei ole antud täiskogu ega nõukogu võimkonda.

§ 142. Juhatusel on oma pitsat, mille kuju kinnitab Konsistoorium.

§ 143. Juhatus esindab kogudust kui juriidilist isikut ilma kirilise volikirjata ja võib oma õigusi edasi volitada oma valiku

järgi. Ametlikkudele kirjadele, tunnistustele, niisama igasugustele lepingutele ja volikirjadele kirjutavad alla juhatuse esimees või tema asetäitja ja kirjatoimetaja ning õpetaja.

5. peatükk.

Liikmete vastuvõtmine, väljaastumine ja väljaheitmine.

§ 144. Uusi liikmeid võtab vastu õpetaja.

§ 145. Uute liikmete lähem vastuvõtmise kord määratakse kindlaks agendas ja kirikuseadlustes.

§ 146. Välja astuda võib igaüks Kirikust ja kogudusest vabatahtlikult sellekohase kirjaliku avalduse põhjal, mille ta õpetajale esitab. Allkirja kohta on õpetajal õigus nõuda tõestamist. Väljaastumisel on liige kohustatud õiendama kõik oma kohustused Kiriku ja koguduse vastu ning tasuma maksud ka selle aasta eest, mille jooksul ta Kirikust või kogudusest lahkub. Ühes vanematega lahkuvad, kui vanemad ei ole otsustanud teisiti, ka nende kuni 16-aastased lapsed. Kui lapsel vanemad puuduvad, otsustavad lapse lahkumise kogudusest või ta astumise teise kogudusse ta eestkostjad või hooldajad.

§ 147. Kui keegi ristiusu vastu avalikult põlgust avaldab või seda teotab, võib nõukogu teda õpetaja või juhatuse ettepanekul koguduse liikmete hulgast välja heita. Väljaheitmise otsus tehakse liht-häälteenamusega. Selsamal teel võib kogudusest välja heita ka avalikku pahandust sünnitava kõlvatu elu ja korratu oleku pärast.

6. peatükk.

Koguduse sissetulekuallikad.

§ 148. Kogudus saab endale sissetulekuid koguduse varanduste kasutamisest, liikmemaksudest, korjandustest, laulu-lehtedest ning usulise ja kõlbelise sisuga kirjanduse müügist, annetustest, pärandustest, ametitalituste maksudest, kantseleilõivudest ja mitmesugustest muudest ettevõtetest, mis vastavad koguduse käesolevates põhimäärustes ettenähtud sihtidele.

7. peatükk.

Koguduse revisjonikomisjon.

§ 149. Juhatuse tegevuse järelevalveks koguduse varanduste valitsemises ja rahaliste arvete, dokumentide, raamatute ja aruannete revideerimiseks valib koguduse nõukogu enda kesktelt

Erakorralistel juhtudel võib praosti nimetada ka Konsistoorium Piiskopi ettepanekul.

§ 160. Praosti ametiaeg kestab nii kaua, kuni ta on oma praostkonnas koguduse õpetaja ametis.

§ 161. Abipraosti kinnitab Konsistoorium Piiskopi ettepanekul kahe kandidaadi hulgast, kes selleks on valitud praostkonna sinodi poolt ja esitatud Piiskopile abipraosti kandidaatideks. Neid võib sinod valida praostkonna koguduste õpetajate hulgast, kes selle ameti jaoks on kõlbulikud.

Juhul, kui praosti ja ta abi kandidaatide valimine toimub ühel ja samal koosolekul, võib sinod mõlemate ametite jaoks kokku valida kolm kandidaati.

§ 162. Abipraosti ametiaeg kestab viis aastat.

§ 163. Praosti õiguseks ja kohuseks on:

- 1) olla hingekarjaseks oma praostkonna õpetajaile ja teistele praostkonna ametiisikuile;
- 2) olla nõu ja teoga abiks õpetajaile ja teistele praostkonna ametiisikuile nende ametipidamises;
- 3) valvata oma praostkonna õpetajate ja teiste praostkonna ametiisikute ametipidamise ja kõlbelise elu üle;
- 4) külastada oma praostkonna kogudusi ja revideerida jumalateenistuste pidamist, nõudes õpetajalt ta jutluse sisukorda ja juhtkava;
- 5) visiteerida oma praostkonna kogudusi Konsistooriumi poolt maksmapandud kava järgi;
- 6) kõrvaldada manitsustega ja juhatustega nii palju kui võimalik kogudustes nähtavale tulnud arusaamatusi, väärnähteid ja pahandusi;
- 7) toimetada juurdlust ja karistada oma praostkonna süüdiolevaid õpetajaid ja teisi ametiisikuid distsiplinaarkorras;
- 8) anda oma praostkonna õpetajaile puhkeaega kuni 7 päevani;
- 9) anda kõiki vajalikke teateid Piiskopile ja Konsistooriumile praostkonna kirikliku elu kohta;
- 10) teha ettepanekuid Piiskopile ja Konsistooriumile kiriku elu parandamiseks ja tema puuduste kõrvaldamiseks;
- 11) korraldada õpetajate konverentse oma praostkonnas vähemalt üks kord aastas, et läbi arutada küsimusi, mis puutuvad usuteadusse, hingekarjase tegevusse, välis- ja sisemisjonisse, noorsootöösse jne.;

- 12) ette valmistada ja kokku kutsuda praostkonna sinodeid;
- 13) korraldada kokkutulemisi praostkonna muile ametiisikuile nende töösse puutuvate küsimuste arutamiseks;
- 14) esitada Piiskopile igal aastal aruanne praostkonna kirikliku elu ja oma tegevuse kohta;
- 15) täita ustavalt kõiki Piiskopi juhatusi ja Konsistooriumi korraldusi, meeles pidades, et ta oma ametipidamises otseselt neile allub;
- 16) korraldada ja juhtida kiriklikku elu oma praostkonna neis kogudusis, kus puudub õpetaja.

§ 164. Praost korraldab praostkonna kongresse praostkonna kiriklikku ellu puutuvate küsimuste arutamiseks. Praostkonna kongressi juhatab praost või ta abi.

Praostkonna kongresside koosseis määratakse kindlaks vastavate kirikuseadlustega.

Praostkonna kongresside päevakorra määrab kindlaks praosti esitusel ja Piiskopi ettepanekul Konsistoorium.

Praostkonna kongressi kohta koostatakse protokoll, mille praost esitab Piiskopile.

§ 165. Praostile abiks tema ülesannete täitmisel on praostkonna nõukogu, kes koosneb praostist, tema abist ja kolmest praostkonna sinodi poolt valitud liikmest, kellest üks on praostkonna laekur, teine — kirjatoimetaja.

§ 166. Praost tarvitab ametlikus kirjavahetuses pitsatit, mille kuju määrab kindlaks Konsistoorium.

§ 167. Jumalateenistusel ning teistel ametitalitustel kannab praost samu ametiriideid nagu koguduse õpetaja.

Pidulikkudel jumalateenistustel ja erilistel juhtudel kannavad praostid õpetaja ametiriiete juurde kuuluva valge kaelsideme asemel valget kraed ja praostiameti kuldristi.

§ 168. Praostkonna esinduskoguks on praostkonna sinod.

§ 169. Sinodi hääleõiguslikeks liikmeiks on praostkonna kõigi koguduste õpetajad, köstrid ja kaks juhatusel igast kogudusest nõukogu valimisel. Abikogudused saadavad oma õpetaja või köstri ja ühe juhatusel liikme, kui neil on oma iseseisev nõukogu.

Kui kogudus jaguneb mitmesse pihtkonda omade iseseisvate õpetajatega, siis saadab iga pihtkond oma õpetaja, köstri ja kaks juhatusel liiget sinodile täie hääleõigusega.

Vikaarõpetajad, adjunktid, õpetajad-emeeritused ja õpetajameti kandidaadid võivad sinodist osa võtta nõuandva häälega.

Piiskopil ja Konsistooriumi liikmeil on õigus osa võtta sinodist ja seal teha ettepanekuid. Piiskopil ja piiskoplikkudel vikaaridel on sinodil hääleõigus.

§ 170. Sinodite istungid on kinnised, välja arvatud juhud, mil sinod otsustab teisiti.

Külalised võivad sinodist osa võtta praosti loal sõnaõigusega.

§ 171. Sinodi valitud liikmete ametiaeg kestab viis aastat. Kui sinodi liige enne ametiaja lõppu ametist lahkub, valitakse temale asemik, kelle ametiaeg kestab lahkunud liikme volitusaja lõpuni.

§ 172. Sinodi kutsub kokku praost vähemalt üks kord aastas, teatades sellest vähemalt kaks nädalat enne sinodi kokkuastumist koguduste juhatustele ühes sinodi aja, koha ja päevakorra äratähendamisega.

§ 173. Sinodi avab ja lõpetab praost, kes on sinodi juhatajaks. Sinod alustab ja lõpetab oma töö laulu ja palvega.

Sinod valib oma liikmete hulgast koosoleku juhatajale abi ja sekretäri.

§ 174. Praost hoolitseb sinodi eeltööde eest ja valvab tema otsuste täitmise järele.

§ 175. Sinodi koosolekud on otsustusvõimelised, kui koos on vähemalt üks kolmandik sinodi liikmeist. Otsused tehakse liht-häälteenamusega. Kui hääled poolnevad, annab otsuse juhataja hääel, valimistel — liisk. Koosolekute kohta kirjutatakse protokoll, millele alla kirjutab juhatus. Protokoll'i ära kirja saadab praost ühe kuu jooksul Piiskopi kaudu Konsistooriumile. Protokoll ja teised sinodi dokumendid hoitakse alal praosti arhiivis, mille eest kannab vastutust praost.

§ 176. Sinodi ülesannetesse kuulub:

- 1) praosti ja tema abi kandidaatide valimine ja Piiskopile esitamine;
- 2) Piiskopilt ja Konsistooriumilt saadud ettepanekute läbiarutamine ja nende kohta seisukoha võtmine;
- 3) Piiskopile ja Konsistooriumile ettepanekute tegemine;
- 4) praosti ettepanekute läbiarutamine;
- 5) Kirikukogu liikmete valimine;
- 6) praostkonna kirikliku elu aruande vastuvõtmine;
- 7) praostkonda puutuvate ettepanekute läbiarutamine ja otsustamine;
- 8) üksikutes kogudustes ettetulnud väärnämete kohta seisukoha võtmine;

- 9) ühiste kristliku armastustöö asutiste ja ettevõtete ellukutsumine ja nende eest hoolitsemine;
- 10) praostkonna heaks võetavate maksude määramine;
- 11) praostkonna eelarve ja rahalise aruande kinnimine;
- 12) usuliste ja kõlbeliste küsimuste arutamine;
- 13) revisjonikomisjoni ja teiste vajalikkude toimkondade asutamine ja nende liikmete valimine.

§ 177. Praostkonna sinodite otsused esitatakse Piiskopi kaudu Konsistooriumile kinnitamiseks.

Praostkonna sinodi otsused on kohuslikud tervele praostkonnale, nende kogudustele ja ametiisikutele.

§ 178. Kui Konsistoorium § 177 nimetatud otsuseid ei kinnita, on praostil õigus kaevata kirikukohtule kahe nädala jooksul, arvates mittekinnitamise otsuse teatamisest.

§ 179. Piiskopil on õigus panna seisma kõiki praostkonna sinodi otsuseid ja korraldusi ja anda neid uueks kaalumiseks ja läbivaatamiseks vastavalt praostile või praostkonna sinodile.

III osa. Kirikukohtud.

1. peatükk.

Kohtute korraldus.

§ 180. Usu ja administratsiooni alal tekkivate vaidluste arutamiseks, samuti Kiriku ja nende koguduste organite otsuste peale antud kaebuste läbivaatamiseks ja otsustamiseks, välja arvatud majanduslikud küsimused, on Evangeeliumi Luteri Usu Kirikul kaheastmelised kohtud.

§ 181. Kirikukohtuteks on kaks alamkohut ja üks ülemkohus. Alamatest kirikukohtutest asub üks Tallinnas, ja temale allub Põhja-Eesti vikaarkond, kuna teine asub Tartus, ja temale allub Lõuna-Eesti vikaarkond; need kohtud võivad kohtuistungeid pidada ka väljaspool asukohta.

Ülem Kirikukohus asub Tallinnas.

§ 182. Alamad kirikukohtud on kolmeliikmelised, Ülem Kirikukohus viieliikmeline.

§ 183. Piiskop esitab Kirikukogule kinnitamiseks kirikukohtute liikmed ja võrdsel arvul nende asetäitjaid Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku liikmetest, kes vähemalt 30 aastat vanad.

Alama kirikukohtu liikmeteks esitab Piiskop: eesistujaks kõrgema õigusteadusliku haridusega isiku, teisteks liikmeteks võimalikult ühe vaimuliku ja ühe juristi.

Ülema Kirikukohtu liikmeteks esitab Piiskop: eesistujaks juristi ja liikmeteks võimalikult kaks juristi ja kaks vaimulikku.

Kohtute sekretärid nimetab Piiskop.

Kohtunikud kinnitatakse ametisse viieks aastaks.

§ 184. Kirikukohtute liikmete asetäitjad asuvad liikmete kohuste täitmisele liikme surma, haiguse või kohtu asukohast äraoleku puhul.

§ 185. Poolte volinikena võivad kirikukohtutes esineda vannutatud advokaadid.

§ 186. Kohtupidamine kirikukohtutes toimub erikordade järgi usu- või vaimulikkude distsiplinaar-asjus ja administratiiv-asjus järgnevate paragrahvide eeskirjade kohaselt.

2. peatük k.

Kiriklikud väärted ja karistused.

§ 187. Kiriklikud väärted on:

- 1) kirikuteenistuskorra rikked;
- 2) kõlbluskorra rikked;
- 3) usuliste vääropetuste levitamine.

§ 188. Kiriklikkude väärtegade eest vaimulikkudele ja teistele Kiriku ametiisikutele määratavad karistused on:

- 1) manitsus;
- 2) noomitus;
- 3) ümberpaigutamine teisele kogudusele;
- 4) ametikohast tagandamine;
- 5) väljaheitmine vaimulikust seisusest või teistelt Kiriku ametiisikutelt kutseõiguse äravõtmine.

Manitsus ja noomitus avaldatakse kirjalikult.

§ 189. Karistusi määravad Piiskop, praost ja kirikukohtud.

§ 190. Manitsusi ja noomitusi määrab praost temale alluvatele vaimulikkudele ja teistele Kiriku ametiisikutele § 187 punktides 1 ja 2 ettenähtud väärtegade eest.

§ 191. Piiskop võib määrata § 190 tähendatud karistusi, samuti ka ümberpaigutamist teisele kogudusele ja ametikohast tagandamist, kõigile vaimulikkudele ja teistele Kiriku ametiisikutele.

§ 192. Alamale kirikukohtule alluvad kiriklikud väärted, mis on ette nähtud § 187 p. 3, ja sama paragrahvi p. 1 ja 2 ettenähtud väärtedest need, mis Piiskop on annud tema läbi vaatamisele. Alam kirikukohus või eeltähendatud väärtegade eest määrata igat § 188 tähendatud karistust.

§ 193. Piiskop ja praost määravad karistusi, kogunud vaimulikud andmed ja nõudnud kaebealuselt kirjaliku seletuse, mille esitamiseks antakse kahenädalane tähtaeg. Kirjaliku seletuse esitamata jätmine määratud tähtajaks ei takista karistuse määramist.

§ 194. Praost teatab igast karistuse määramisest ja selle aluseks olevast väärtedest Piiskopile ühe kuu jooksul, arvates karistuse määramise päevast, kui ei saabu edasikaebust praosti määruse peale, või kui praosti määrus on lõplik.

§ 195. Praost võib kiriklikku väärteto- asja, mis on tema toimetuses, üle anda läbivaatamiseks Piiskopile, kui ta leiab, et asja iseloomu tõttu asi vääriks Piiskopile alluvust.

§ 196. Piiskop võib iga kiriklikku vääriteo-asja, mis on praosti toimetuses, välja nõuda ja võtta oma läbivaatamisele, olgu siis, et praost asja kohta on karistusmääruse juba teinud.

§ 197. Piiskop võib iga kiriklikku vääriteo-asja, millel on § 187 punktides 1 ja 2 ettenähtud tunnismärgid ja mis on tema läbivaatusel, edasi anda otsustamiseks alamale kirikukohtule.

§ 198. Praosti määruse peale, millega on määratud karistusena noomitus, võib kaebealune edasi kaevata Piiskopile kahe nädala jooksul, arvates karistusmääruse kaebealusele kuulutamise päevast. Edasikaebus esitatakse määruse teinud praostile, kes selle ühes asjatoimetusega edasi saadab Piiskopile 7 päeva jooksul, arvates edasikaebuse saabumise päevast.

§ 199. Piiskop, läbi vaadanud edasikaebuse ja asjatoimetuse, tarbe korral kogunud täiendavaid andmeid ja nõudnud kaebealuselt täiendava seletuse § 193 korras, kinnitab praosti määruse või tühistab selle, lõpetades vääriteo jälitamise, või aga määrab sama vääriteo eest raskema karistuse. Viimasel juhul loetakse Piiskopi määrus tehtuks § 193 korras.

§ 200. Piiskopi määruse peale, millega praosti karistav määrus kinnitati, võib kaebealune edasi kaevata Ülemale Kirikukohtule kahe nädala jooksul, arvates määruse kuulutamisest kaebealusele. Kaebus esitatakse Piiskopile, kes selle asjatoimetusega edasi saadab Ülemale Kirikukohtule.

§ 201. Piiskopi määruse peale, mis on tehtud § 193 korras, võib kaebealune edasi kaevata alamale kirikukohtule kahe nädala jooksul, arvates määruse kuulutamisest kaebealusele. Kaebus esitatakse Piiskopile, kes selle asjatoimetusega edasi saadab alamale kirikukohtule.

§ 202. Alama kirikukohtu koosseisu asja arutamiseks moodustavad esimees või selle asetäitja ja kaks kohtu liiget. Kohtu istungist võib asjaosalisena osa võtta Piiskopi poolt selleks määratud esindaja. Kaebealune ühes tema poolt valitud kaitsjaga võib kohtuistungile ilmuda isiklikult või ka ainult saata volitusega varustatud kaitsja. Kaebealuse või tema kaitsja, samuti ka Piiskopi esindaja mitteilmumine ei takista asja arutamist.

§ 203. Alama kirikukohtu istungite tähtpäevad määrab kohtu esimees. Kohtukutsed saadetakse kaebealusele ja teistele kohtu nägemisel väljakutsutavatele isikutele. Samuti teatatakse asjaarutamise tähtpäevast Piiskopile.

§ 204. Kaebealuse palvel, samuti ka kohtu nägemisel kutsutakse kohtuistungiks tunnistajaid ja asjatundjaid. Nende mitteilmumine ei takista asja arutamist, kuid kohus võib selle edasi lükata kutseid korrates.

§ 205. Kirikukohtute istungid on kinnised.

§ 206. Enne tunnistajate ja asjatundjate ülekuulamist kirikukohtus võetakse neilt tõerääkimise tõotus.

§ 207. Alam kirikukohus, kuulanud kohtu esimehe poolt tehtud asja ettekande ning tunnistajate, asjatundjate, Piiskopi esindaja, kaebeluse kaitsja ja kaebeluse enese seletused, otsustab kaebeluse õigeks mõista või temale määrata karistuse. Otsus tehakse häälteenamusega ja kuulutatakse viivitamata kaebelusele või tema kaitsjale, kui need ilmunud.

§ 208. Kirikukohtu põhistatud otsused koostatakse kohtu esimehe, või tema poolt määratud kohtu liikme poolt kahe nädala jooksul arvates otsuse kuulutamise päevast ja kirjutatakse alla kohtu esimehe, liikmete ja sekretäri poolt.

§ 209. Kirikukohtute istungite protokollid koostab kohtu sekretär ja neile kirjutavad alla kohtu esimees, liikmed ja sekretär.

§ 210. Alama kirikukohtu otsuse peale võib kaebelune edasi kaevata Ülemale Kirikukohtule kahe nädala jooksul, arvates kohtuotsuse kuulutamise päevast. Kaebus esitatakse alamale kirikukohtule, kes selle edasi saadab Ülemale Kirikukohtule.

§ 211. Ülemas Kirikukohtus toimub asja arutamine § 202, 203 ja 204 korras ja ta võib kas asja otsustada sisuliselt või saata asja tagasi uue otsuse või määruse tegemiseks vastavalt alamale kirikukohtule või Piiskopile.

§ 212. Piiskopi määrused, millega karistusena on määratud manitsus või noomitus, niisamuti praosti kui ka alama kirikukohtu otsused, millega karistusena on määratud manitsus, on lõplikud.

§ 213. Piiskopi, praosti ja alama kirikukohtu otsused astuvad jõusse, kui neile edasikaebusi määratud tähtajaks ei ole järgnenud, või kui kaebused Ülemale Kirikukohtule on tagajärgeta jäetud.

§ 214. Piiskopi määrused ja kohtu otsused, kui need on lõplikud või jõusse astunud, täidab Konsistoorium. Praosti otsused loetakse täidetuks lõpliku või jõusseastunud otsuse kuulamisega karistatule praosti poolt.

§ 215. Vaimulik või teine Kiriku ametiisik, kes on kohtu või eeluurimise all raskete kuritegude pärast, tagandatakse ajutiselt ametikohuste täitmisest Konsistooriumi korraldusel, kuni õigeksmõistmiseni kriminaalkohtu poolt.

§ 216. Vaimulikku, kes seadusjõusse astunud kriminaalkohtu otsusega mõistetud süüteo eest vangimajja või kellele mõistetud raskem karistus või kes seadusjõusse astunud tsiviil-

kohtu otsusega tunnustatud maksujõuetuks või pillajaks, võidakse välja heita vaimulikust seisusest Konsistooriumi otsusel.

§ 217. Kiriku ametiisikuid-mittevaimulikke, kes seadusjõusse astunud kriminaalkohtu otsusega mõistetud süüteo eest vangimajja või kellele mõistetud raskem karistus või kes seadusjõusse astunud tsiviilkohtu otsusega tunnustatud maksujõuetuks või pillajaks, võidakse tagandada ametist Konsistooriumi otsusel.

3. peatükk.

Kirikukohtu kord administratiivseis asjus.

§ 218. Kohtulik võim Kiriku administratiivasjus on alamal ja Ülemal Kirikukohtul.

§ 219. Alam ja Ülem Kirikukohus mõistavad kohut Kiriku administratiivseis asjus käesolevas peatükis ettenähtud korra järele Kiriku põhimääruste ning seatud korras vastuvõetud seadluste ja juhtnõõride alusel.

§ 220. Kirikukohtusse võib kaevata Kiriku valitsemisorganite otsuste, korralduste ja tegevuseta oleku peale, kui selles avaldub Kiriku põhimääruste, seadluste ja juhtnõõride rikkumine, kohuste mittetäitmine või põhjendamatu viivitus.

§ 221. Õigus kaevata on kõigil Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku liikmetel — isikutel või kogudustel, Kiriku organitel ja ametiisikutel, kui nende õiguslikke huvisid kirikuasjus on seadusvastaselt rikutud.

§ 222. Kiriku kohtutele alluvad kaebused kõigi Kiriku valitsemisorganite otsuste peale, välja arvatud Piiskopi otsused.

Alamale kirikukohtule alluvad kaebused kõigi Kiriku valitsemisorganite peale, välja arvatud Konsistoorium ja Kirikukogu.

Ülemale Kirikukohtule alluvad edasikaebused alama kirikukohtu otsuste ja määruste peale ning kaebused Konsistooriumi ja Kirikukogu peale.

§ 223. Alam kirikukohus arutab administratiivkohtuasju ja teeb otsuseid kolmeliikmelises koosseisus. Ülem Kirikukohus arutab asju ja teeb otsuseid viieliikmelises koosseisus. Mõlemas kohtus protokollib kohtu sekretär.

§ 224. Kaebused esitatakse kohtule ühe kuu jooksul, arvates päevast, mil kaevatav otsus või korraldus kaebajale teatavaks sai või täitmisele pöörati. Viivituse peale kaebuse tõstmine ei ole tähtajaga piiratud.

§ 225. Kaebused esitatakse kirjalikult ja neile tuleb lisada tõendused, milledele kaebaja toetub. Kaebekirjale lisatakse kaebuse ja viimasele lisatud tõenduste ära kirjad kaevatava asutise jaoks. Kaevatav asutis võib kohtule esitada kirjaliku seletuse, millest kohus saadab viivitamatult ära kirja kaebajale.

§ 226. Kaebused kirjutatakse vastava kohtu nimele ja esitatakse § 223 tähendatud tähtajal kaevatavale asutisele; Kirikukogu otsuste peale antud kaebused esitatakse Konsistooriumile. Kaebused ühes asjasse puutuva materjaliga saadetakse edasi vastavale kohtule 7 päeva jooksul, arvates kaebuse saamise päevast.

Kaebused, mis sisaldavad palvet kaevatava otsuse või korralduse seismapaneku kohta, saadetakse edasi kohtule viivitamata.

§ 227. Kaebus saadetakse kaevatava asutise poolt tagasi, kui ta esitatakse pärast tähtaega, või kui ta esitatakse mitte õige voliniku poolt või kui kaebusel puudub allkiri.

§ 228. Kaebusele ei anta käiku, kui ta esitamisel pole täidetud § 225 ettenähtud nõudeid. Sel juhul antakse kaebajale nimetatud nõuete täitmiseks seitsmepäevane tähtaeg, arvates kaebuse seismajätmise otsuse teadasaamisest. Kui ka selle tähtaja jooksul nimetatud nõudeid ei täideta, saadetakse kaebus tagasi.

§ 229. Kaebuse tagasisaatmise või sellele käigu mitteandmise määruse peale esitatakse erikaebus otseteed vastavale kohtule 7 päeva jooksul, arvates määruse kuulutamisest kaebajale.

Otseselt kohtule esitatakse ka kaebused kaevatava tegevuseta oleku vastu.

§ 230. Mõõdalastud kaebuse tähtaega võidakse uuendada mõjuvatel põhjustel, kui kaebus on hilineanud ilma kaebaja süüta. Tähtaegade uuendamise palved esitatakse asutisele, kelle peale kaevatakse; viimane otsustab need palved 14 päeva jooksul. Eitava otsuse peale võib edasi kaevata kohtule erikaebekorras.

§ 231. Kaebuse sisseandmine kohtule ei takista otsuse või korralduse täitmist, mille vastu kaebus on esitatud, kuid kaebaja palve peale on kohtul õigus täitmist oma otsusega esialgu seisma panna.

§ 232. Pärast kaebuse kohtusse jõudmist ja kaebaja poolt seletuskirja kättesaamise teate saabumist määrab kohtu esimees või tema asetäitja asja arutamisele ja teatab istungi päevast kutsekirjadega kaebuse esitajale ja asutisele, kelle peale kaevatud. Asja arutuse tähtaeg tuleb määrata nii, et ta mitte ei

oleks varem kui 14 päeva ega hiljem kui 28 päeva pärast kutsekirja kättesaamist kaevatava asutise poolt.

§ 233. Asja arutamine sünnib kinnisel kohtuistungil.

§ 234. Asjaosaliste mitteilumumine ei takista asja arutamist ega otsuse tegemist. Asjaosalised või nende esindajad või volinikud võivad kohtule anda seletusi ja esitada tõendusi.

§ 235. Kohus ei ole piiratud ainult asjaosaliste poolt esitatud tõendustega, vaid võib ka ise tõendusi koguda või juhtida asjaosalisi vajalikke tõendusi muretsema.

§ 236. Tõenduste hindamises on kohus vaba. Ka asjaosaliste poolt õigeksvõtmine pole asja otsustamisel siduv.

§ 237. Enne tunnistajate seletuste ja asjatundjate arvamuste kuulamist manitseb eesistuja neid tõtt kõnelema.

§ 238. Kohus teeb otsuse oma sisetunde järgi, mis peab põhjenema seadustele, seadlustele, juhtnõoridele ja kõigile asjaoludele.

§ 239. Kohus võib otsustada :

- 1) kaebuse jätta tagajärjeta ;
- 2) kaevatud otsuseid, korraldusi või tegevust kas täielikult või osaliselt tühistada, tarviduse korral ette kirjutades tühistatud akti asemele uus otsus või korraldus teha või võtta ette uus tegevus antud juhatuse järgi ;
- 3) ette kirjutada vastavale asutusele kas teatud tegevus ette võtta ja täita, kui see on talle seadluste ja juhtnõoride järgi sunduslik või kui see on paratamata tarvilik seatud korra ja kaebaja õiguste endistamiseks, või teatud tegevusest hoiduda ja loobuda ;
- 4) Kiriku organite mittevaimulikke liikmeid seadustes, määrustes, seadlustes jne. ettenähtud korral ametist tagandada.

§ 240. Asja arutamisel distsiplinaar- või üldsüüteo tunnemärkide ilmsikstulek ei takista kaebuse otsustamist administratiivkorras. Esimesest teatab kohus Piiskopile, teisest, kui see kuulub avalikult jälitavate süütegude hulka, teatatakse vastavatele ametivõimudele.

§ 241. Kaebuse tõstmine kohtus ei takista kaevatud otsuse, korralduse või tegevuse tühistamist või muutmist kaebaluse-organi poolt.

Kui kaevatud otsus, korraldus või tegevus on niivõrd tühistatud või muudetud, et seega ära langeb kaebuse alus, siis lõpetab kohus asja toimetuse.

§ 242. Alama kirikukohtu otsuste peale võib Ülemasse Kirikukohtusse edasi kaevata ühe kuu jooksul, arvates otsuse kuulutamise päevast.

§ 243. Edasikaebus kirjutatakse Ülema Kirikukohtu nimele ja esitatakse alamale kirikukohtule.

Edasikaebus peab sisaldama põhjaste äratähenadmise, mispärast edasikaebaja kohtuotsusega rahul ei ole, ja palve, et Ülem Kirikukohus otsuse tühistaks või muudaks.

Edasikaebusele tuleb lisada vastaspoole jaoks ärakiri edasikaebusest ja viimasele lisandatud dokumentidest.

§ 244. Alam kirikukohus saadab edasikaebuse ühes kohtuaktiga viivitamata edasi Ülemale Kirikukohtule, niipea kui edasikaebaja poolt lisatud ärakirjade kättesaamise kohta vastaspoole poolt allkirjad on tagasi jõudnud. Viimasel on õigus ühe kuu jooksul pärast eelmainitud ärakirjade kättesaamist saata Ülemale Kirikukohtule edasikaebuse vastu kirjalik seletus.

§ 245. Ülem Kirikukohus teatab istungi päevast asjaosalistele kirjalikult. Viimaste mitteilumine ei takista asja läbi vaatamist; kui nad või nende volinikud on kohtusse ilmunud, võivad nad kohtule anda suulisi seletusi.

§ 246. Ülem Kirikukohus vaatab asja läbi sisuliselt ja otsustab :

- 1) kaebuse tagajärjeta jätta, kui see on põhjendamatu ;
- 2) endine otsus tühistada või muuta, kui kaebus on põhjendatud, tehes uue otsuse.

§ 247. Ülema Kirikukohtu otsused, mis omavad põhimõtetist tähtsust ja sisaldavad kirikuseadlustes ja juhtnõoides leiduvate tühikute ja ebaselguste kõrvaldamist, avaldatakse kohtu sellekohase määruse põhjal üldiseks teadmiseks „Kiriku Teatajas“.

§ 248. Kohtu otsus astub jõusse, kui alamasse kirikukohtusse pole määratud tähtajal esitatud edasikaebust ja kui Ülem Kirikukohus on teinud lõpliku otsuse.

Jõusseastunud kohtuotsusest saavad asjaosalised tõestatud ärakirja, mille nad võivad esitada ringkonnakohtule täitelehe saamiseks, kui otsus vabatahtlikult pole täidetud.

§ 249. Palvete läbivaatamine kohtuotsuse seletamise asjus ja nendele vastamine kuulub sellele kohtule, kes on teinud lõpliku otsuse.

§ 250. Üksikasjalisema kohtu korra käesolevate määruste alusel töötab välja kohus, ning see pannakse maksma Ülema Kirikukohtu korraldava koosoleku ettepanekul Kirikukogu poolt.

Niisamuti korraldab Kirikukogu kohtu maksudesse ja lõivudesse puutuvad küsimused sellekohaste määrustega.

Tallinnas, 10. aprillil 1935. a.

H. B. R a h a m ä g i,
Piiskop,
Konsistooriumi president.

J. M a s i n g,
Konsistooriumi abipresident.

Assessorid: H i n t z e r.
J. O. L a u r i.
A u g. T o p m a n.

Vabariigi Valitsuse 3. mai 1935. a. otsusega (prot. № 38 p. II) on kinnitatud Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku (E. E. L. K.) põhimäärused ja kantud Siseministeeriumis Kirikute, usuühingute ja usuühingute liitude registrisse № 1 all.

Tallinnas, 8. mail 1935. a. № 14647.

E. A r o n,
Juriidiliste isikute büroo juhataja.

A. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku põhimääruste elluviimise eeskirjad.

Avaldatud „Kiriku Teatajas“ Nr. 3 — 1935. a.

§ 1. Kiriku põhimääruste maksmahakkamise päevast te-
gutsevad edasi kõik senise korra alusel valitud organid, kuid
juba õiguste ja kohustustega, mis põhimäärustes nende suhtes
ette nähtud.

Ümbervalimisele põhimäärustes ettenähtud korras ja alus-
tel kuuluvad: koguduste nõukogud, juhatused, kõik esindajad
ja saadikud, revisjonikomisjonid, praostid ja abipraostid: Kiriku-
kogu kokkuastumisel — Konsistooriumi, Keskkassa Valitsuse,
Kiriku revisjonikomisjoni ja kirikukohtute liikmed.

Ümbervalimisele ei kuulu: Piiskop, õpetajad, köstrid ja
teised Kiriku ametiisikud nii Konsistooriumis kui ka kogudustes,
kes teatud palgalepingu alusel ametisse kinnitatud.

§ 2. Koguduste nõukogud ja juhatused on kohustatud
tegema vajalikud eeltööd ja asuma viibimata täiskogude kokku-
kutsumisele, nõukogu liikmete ning nende kandidaatide ja kiriku-
kongressi saadikute valimiseks.

Nimetatud valimised peavad toimuma võimalikult 1935. a.
juunikuu jooksul.

Kirikukongressi saadikud valitakse iga koguduse poolt
Kiriku põhimäärustes § 97 p. 7 ettenähtud arvul ühes ase-
mikega 5 aasta peale.

§ 3. Põhimääruste alusel valitud koguduste nõukogud
astuvad kokku 1935. a. juulikuu jooksul, kus tingimata peavad
toimuma praostkonna sinodi saadikute valimised põhimäärustes
§ 169 ettenähtud arvul ja korras.

§ 4. Praostid on kohustatud kokku kutsuma hiljemalt
1935. a. septembrikuu esimestel päevadel praostkonna sinodid
põhimäärustes § 176 ja 165 nimetatud vajalikkude ülesannete
täitmiseks ja organite ning ka Kirikukogu liikmete valimiseks
põhimääruste § 43 p. 4 ettenähtud arvul § 45 tähendatud isi-
kute hulgast.

Väljaspool praostkondi seisvate koguduste nõukogud valivad nimetatud liikmeid põhimääruste § 43 p. 5 alusel.

§ 5. Kuna Kirikukogu kavatsetakse kokku kutsuda 31. oktoobriks 1935. a., on praostid kohustatud valvama neile alluvate organite moodustamise järele, et viivitust ei teki Kirikukogu kokkuastumiseks.

§ 6. Senine Keskkassa Valitsus ühes esimehega tegutseb põhimäärustes Kiriku Majandusnõukogu kohta ette nähtud ülesannetes edasi kuni Kirikukogu kokkuastumiseni ja Kirikukogu Majandusnõukogu liikmete kinnitamiseni.

§ 7. Kuni seatud korras kirikukohtute kinnitamiseni töötab senine Vaimulik Ülemkohus kõigi õigustega ja kohustustega, mis põhimäärustes Ülema Kirikukohtu suhtes ette nähtud.

Nimetatud ajani täidab põhimäärustes ette nähtud alamate kirikukohtute ülesannet Konsistoorium.

§ 8. Kõik seni maksvad seadlused, korraldused jne. maksavad edasi niipalju kui nad ei ole muudetud või tühistatud Kirikute ja usuühingute seadusega (RT 107 — 1934), Kiriku põhimäärustega (RT 43 — 1935), uuesti antud seadlustega, määrustega, juhtnõõridega jne.

§ 9. Uuesti eluajaks kinnitatud praostite introduksioon toimub esimese Kirikukogu kokkuastumise päeval, arvatavasti 31. oktoobril 1935 piiskoplikus Toomkirikus.

B. Kirikute ja usuühingute seadus.

Avaldatud „Riigi Teatajas“ № 107—1934. a.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Kirikuil ja usuühingute liitudel on enesekorraldamise ning omavalitsemise õigus.

§ 2. Põhimäärused kirikuile, kelle koguduste liikmete koguarv ületab 100.000, kinnitab Vabariigi Valitsus Siseministri ettepanekul; põhikirjad kirikuile, kelle koguduste liikmete koguarv on alla 100.000, samuti usuühinguile ja usuühingute liitudele kinnitab Siseminister.

Rooma-katoliku kirik teotseb Eestis Püha Tooliga sõlmitava kokkuleppe alusel.

Põhimäärused ja põhikirjad astuvad jõusse avaldamisega Riigi Teatajas.

§ 3. Eelmises (2) paragrahvis tähendatud põhimäärused ja põhikirjad esitatakse kinnitamiseks vastava kiriku, usuühingute liidu või usuühingu valitsuse või juhatuse poolt.

Kiriku põhimääruste või põhikirjade alusel koguduste asutamisest või likvideerimisest, samuti usuühingute liidu põhikirja alusel liitu uue liikme — usuühingu — vastuvõtmisest või liidust usuühingu väljaastumisest või väljaheitmisest kiriku või liidu valitsus või juhatus teatab Siseministrile.

§ 4. Põhimäärused ja põhikirjad jäetakse kinnitamata :

- 1) kui põhimäärus või põhikiri ei vasta maksvaile seadustele ;
- 2) kui kiriku, usuühingu või usuühingute liidu tegevus võib osutada kahjulikuks riigile.

§ 5. Kirikute ja usuühingute ning usuühingute liitude register peetakse Siseministeeriumis.

§ 6. Kirik, usuühing või usuühingute liit ei või omada usutunnistuse nimetust või ilmselt sarnanevat nimetust selle nimetusega, millise võtnud omaks mõni teine kirik või usuühingute liit käesoleva seaduse § 2 korras kinnitatud põhimääruses või põhikirjas või kuni selle kinnitamiseni Siseministeeriumi poolt

Usuühingute ja nende liitude seaduse (RT 183/184—1925) alusel registreeritud põhikirjas.

§ 7. Kirikute ja nende koguduste ning usuühingute ja usuühingute liitude valitsuste või juhatuste liikmed ning vaimulikud peavad olema hääleõiguslikud Eesti Vabariigi kodanikud. Vaimulikud peavad omama haridust ja ettevalmistust, mis nähtud ette põhimääruses või põhikirjas.

§ 8. Kirikute ja nende koguduste ning usuühingute ja usuühingute liitude valitsused või juhatused peavad asuma Eesti Vabariigi piires.

§ 9. Kirikuil ja nende kogudustel ning usuühinguil ja usuühingute liitudel on õigus pidada nende poolt selleks määratud kohtadel avalikke usulisi ja palvekoosolekuid ning toimetada usulisi talitusi, pidades silmas Koosolekute seaduse (RT 79—1922) eeskirju.

Palvekoosolekute (jumalateenistuste) pidamine riiklikeks pühadeks tunnustatud pühade puhul võib toimuda ainult seadusega määratud päevil.

Jumalateenistus kui ka usulised talitused toimuvad kiriku või usuühingute liikmete rahvuskeeles, arvatud välja erandlikud juhud ning juhud, kui vastavalt usutunnistusele tarvitusel on vanad kirikukeeled.

§ 10. Kirikuil ja nende kogudustel ning usuühinguil ja usuühingute liitudel on õigus võtta makse oma liikmeilt kui ka määrata makse usuliste talituste toimetamise eest. Ka on neil õigus võtta vastu annetusi ja toetusi ning hankida enesele sisetulekuid oma vallas- ja kinnisvara kasutamisest.

§ 11. Liikmemaksu võlgade sissenõudmine võib toimuda kohtuliku sundtäite korras, kui kirikuis ja nende kogudustes või usuühingute liidus ja neisse kuuluvais usuühinguis peetakse Siseministri poolt kinnitatud vormi järgi liikmemaksu raamatuid. Tähendatud sundtäite kord maksab ainult liikmemaksu võlgade kohta, mis tekivad alates käesoleva seaduse maksmahakkamisest.

§ 12. Kirikuil ja nende kogudustel ning usuühinguil ja usuühingute liitudel on juriidilise isiku õigused.

Kiriku kogudused omandavad juriidilise isiku õigused päevast, mil kiriku valitsuselt Siseministrile on saabunud teadaanne koguduste asutamisest (§ 3 teine lõige) kirikute ja usuühingute ning usuühingute liitude registrisse sissekandmiseks.

§ 13. Hääleõigus ning aktiivne ja passiivne valimisõigus määratakse vastavates põhimäärustes või põhikirjes (§ 2), mille juures hääleõigust kui ka valimisõigust võivad omada ainult täisealised.

§ 14. Kirikuis ja nende kogudustes ning usuühinguis ja usuühingute liitudes ettevõetavad valimised toimuvad enamus-süsteemi alusel.

§ 15. Kirikute ja usuühingute liitude korraldavail orga-neil on õigus kiriku või liidu asjus anda kirikuseadlusi ning muid korraldavaid sundnorme.

Korraldavate organite istungite vaheajal võivad edasilük-kamatu vajaduse korral panna maksma tähendatud seadlusi ja sundnorme ka kirikute või usuühingute liitude valitsused või juhatused, esitades neid korraldavaile organeile. Need seadlu-sed või korraldavad sundnormid on maksvad kuni tühistamiseni korraldavate organite poolt.

§ 16. Kirikute või usuühingute liitude poolt antavad kirikuseadlused ning korraldavad sundnormid enne avaldamist saadetakse Siseministrile, kes kahe nädala jooksul, arvates sead-luse või korraldava sundnormi kättesaamise päevast, võib panna seisma seadluse või korraldava sundnormi avaldamise, kui ta leiab, et seadlus või korraldav sundnorm on vastuolus maksvate seadustega, määrustega või kiriku põhimäärusega või kiriku või usuühingute liidu põhikirjaga.

§ 17. Kirikute põhimäärustes või kiriku, usuühingute lii-tude või väljaspool liite olevate usuühingute põhikirjes ettenäh-tud ja üksikasjaliselt kirjeldatud vaimulikkude teenistusvormi on õigustatud kandma ainult need isikud, kellele see lubatud ameti tõttu põhimääruse või põhikirja alusel, kuna kõigile teis-tele on keelatud selle kandmine.

Vaimulikkude teenistusvormiks ei või näha ette mõnd üldi-selt tarvituselolevat riietist.

Kiriku põhimääruses või kiriku või usuühingute liidu põ-hikirjas ettenähtud vaimulikkude teenistusvormi või ilmselt sel-lega sarnanevat vormi ei või võtta tarvitusele ükski teine kirik, liit või usuühing.

§ 18. Kiriku või usuühingute liidu kõrgema vaimuliku juhi kandidaadist või kandidaatidest teatatakse Siseministri kaudu Riigivanemale, kes võib nõuda endiste asemele uue või uute kandidaatide ülesseadmist.

§ 19. Kui vaimulikud ei täida neile seadustega pandud ülesandeid, Siseminister võib nõuda nende vabastamist ametist.

Siseminister võib keelata ametikohuste täitmise vaimulikele, kui ta leiab selle vajaliku olevat riigi ja avaliku korra huvides.

§ 20. Kirikute ja nende koguduste ning usuühingute ja usuühingute liitude organite tegevus võidakse panna seisma, kui see omab riigi ja avaliku korra vastase iseloomu.

Koguduste ja usuühingute organite tegevuse seismapanemine toimub Siseministri otsusel, kirikute ja usuühingute liitude organite tegevuse seismapanemine — Vabariigi valitsuse otsusel Siseministri ettepanekul.

Kiriku või usuühingute liidu organite tegevuse seismapanemisel Vabariigi valitsus määrab Siseministri ettepanekul sama kiriku või usuühingute liidu kõrgemaist vaimulikkudest hooldaja, kes teotseb kõigi õigustega, mis on kiriku või usuühingute liidu kõrgemal vaimulikul juhil, valitsusel või juhatusel ning korraldaval organil.

2. peatükk.

Erieeskirjad kirikute kohta.

§ 21. Kiriku kõrgemal vaimulikul juhil on õigus tagandada vaimulikke ja teisi kiriku-teenijaid, samuti neid ka paigutada ümber teisele kogudusele.

§ 22. Kiriku koguduste korraldavateks organiteks on nõukogud, kes valitakse koguduste täiskogude poolt, täidesaatavateks organiteks on koguduste juhatused.

Kiriku valitsusel on õigus tagandada koguduse nõukogu ja juhatust või nende üksikuid liikmeid, pannes kogudusele ette valida tagandatute asemele uusi nõukogu või juhatuse liikmeid või määrates ise ajutisi liikmeid kuni uute liikmete valimiseni koguduse poolt.

§ 23. Kiriku valitsusel on õigus panna seisma koguduste nõukogude ja juhatuste otsused ja korraldused, andes asja nõukogudele ja juhatustele uueks otsustamiseks. Jäävad nõukogud või juhatused endise otsuse või tehtud korralduse juurde, kiriku valitsus võib panna otsuse või korralduse uuesti seisma ja nõukogu või juhatust, kelle otsus või korraldus on pandud seisma, võib kaevata kirikukohtule.

§ 24. Usu ja administratsiooni alal tekkivate vaidluste arutamiseks ja otsustamiseks, samuti kirikute ja nende koguduste organite otsuste peale antud kaebuste läbivaatamiseks ja otsustamiseks, arvatud välja majanduslikud küsimused, on kirikuil kaheastmelised kohtud.

Kirikukohtute poolt nende võimkonnas otsustatud asjus ei ole õigust pöörduda riikliku kohtu poole, misjuures kirikukohtu otsus, kui seda vabatahtlikult ei täideta, pööratakse täitmisele Tsviilkohtupidamise seaduse § 1395 korras, rahukogu poolt antud täitmislehe alusel.

Kirikukohtute tegevuse lähemad alused määratakse kirikute põhimäärustes või põhikirjes.

§ 25. Kiriku kõrgema vaimuliku juhi, kiriku valitsuse ja kiriku korraldava organi sääraste otsuste täitmisele pööramiseks, mis kiriku põhimääruse või põhikirja järgi on lõplikud või mis on astunud jõusse põhimääruses või põhikirjas edasikaebamiseks ettenähtud tähtaja möödumisel, — võidakse, kui otsuste täitmine tekitab raskusi kiriku organitele, pöörduda Siseministri poole, kes korraldab tähendatud otsuste täitmise, kui selleks ei leidu seaduslikke takistusi.

3. peatükk.

Kiriku või usuühingu liikmed.

§ 26. Kirikusse või usuühingusse astumise otsustab iga isik ise. Lapsed kuni 16 aasta vanuseni kuuluvad kirikusse või usuühingusse, kelle liikmeks nende vanemad. Kui vanemad ei kuulu ühe ja sama usu kirikusse või usuühingusse või kui kirikul on kogudused, ei kuulu ühte ja samasse kogudusse, siis tähendatud laste kuuluvus kirikusse, usuühingusse või kogudusse määratakse vanemate kokkuleppel. Kui kokkulepet ei saavutata, kuuluvad lapsed isa kirikusse, usuühingusse või kogudusse või kui isa ei kuulu mingisse kirikusse või usuühingusse või kogudusse, siis sellesse, kuhu kuulub ema. Kui lastel puuduvad vanemad ja nad ei kuulu mingisse kirikusse või usuühingusse või kogudusse, siis otsustavad laste kirikusse või usuühingusse või kogudusse astumise nende eestkostjad või hooldajad.

§ 27. Igaüks võib igal ajal lahkuda kirikust või ta kogugusest või usuühingust, teatades oma soovist kiriku põhimääruses või kiriku või usuühingu põhikirjas ettenähtud korras. Ühes vanematega lahkuvad, kui vanemad ei ole otsustanud teisiti, ka nende kuni 16-aastased lapsed. Kui lapsel puuduvad vanemad, siis otsustavad lapse lahkumise kogudusest või usuühingust ja ta astumise sama kiriku teise kogudusse või sama usu teise usuühingusse ta eestkostjad või hooldajad.

Kiriku või ta koguduse või usuühingu liige loetakse lahkunuks, arvates lahkumisest teatamise päevast, kuid ta on kohustatud tasuma maksud ka selle aasta eest, mille jooksul ta lahkub kirikust või ta kogudusest või usuühingust.

4. peatükk.

Kiriku ja usuühingute varandus.

§ 28. Kiriku ja ta koguduste või usuühingute liidu ja selles ühinenud usuühingute varandus, samuti ka väljaspool liite

olevate usuühingute varandus, nii olev kui ka juurdemuretsetav, jääb nende omaks.

Samuti jääb nende valdusse seni nende valduses olev varandus senistel alustel.

§ 29. Kirikul ja ta kogudustel kui ka enne 1. jaanuari 1926 asutatud usuühinguil ja nende liitudel on õigus oma kinniskui ka ajaloolise ja kunstilise väärtusega vallasvara võõrandada, pantida, vahetada ja üle kuue aasta anda rendile ainult Vabariigi Valitsuse loaga, misjuures kogudused teostavad seda õigust kiriku valitsuse või juhatuse kaudu.

§ 30. Kui kiriku koguduste või mõnesse enne 1. jaanuari 1926 asutatud usuühingute liitu kuuluvate usuühingute liikmete koguarv langeb alla veerandi sellest, mis oli kogudustes või liitu kuuluvais usuühinguis 1. jaanuaril 1926, või kui mõni enne 1. jaanuari 1926 asutatud iseseisva usuühingu liikmete arv langeb alla selle arvu, mis usuühingus oli 1. jaanuaril 1926, lähevad nende varandused riiklikule hoolekandele. Hoolekanne seisab selles, et Siseministeeriumil on õigus määrata varanduse kasutamiseviisi ning et Siseministeeriumi loata kirik, liit või usuühing ei või oma varandusi võõrandada, pantida, vahetada ja anda rendile ka neil juhtudel, kus käesoleva seaduse § 29 järgi ei ole vaja Vabariigi Valitsuse luba.

§ 31. Kiriku või usuühingute liidu või väljaspool liite oleva usuühingu likvideerimise puhul riik pärib nende varandused tingimusega, et need varandused määratakse hariduslikuks või heategevaks otstarbeks, kusjuures vastavalt arvestatakse ka kiriku, usuühingute liidu või usuühingu likvideerimise koosoleku otsust.

Kiriku koguduse või liidus ühinenud usuühingute likvideerimisel läheb nende varandus vastavale kirikule või liidule.

5. peatükk.

Lõpp- ja elluviimise eeskirjad.

§ 32. Olemasolevate kirikute, usuühingute ja usuühingute liitude valitsused või juhatused on kohustatud kolme kuu jooksul, arvates käesoleva seaduse maksmahakkamise päevast, esitama kinnitamiseks kiriku põhimäärused või kirikute, usuühingute või usuühingute liitude põhikirjad (§ 2 esimene lõige), misjuures usuühingute liitude valitsused või juhatused esitavad ühtlasi kinnitamiseks ka neisse kuuluvate usuühingute põhikirjad, kiriku valitsused aga teatavad ühtlasi kirikul 1. jaanuaril 1926 olnud ja pärast seda asutatud kogudustest nende sissekandmiseks kirikute ja usuühingute ning usuühingute liitude registrisse

kiriku kogudustena. Põhimääruse või põhikirja mitteesitamise korral või kui põhimäärus või põhikiri on jäetud kinnitamata, kirikud, usuühingud ja usuühingute liidud on kohustatud likvideerima oma tegevuse.

Siseministril on õigus üksikuil juhtudel pikendada kahe kuu võrra käesoleva paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud tähtaega, kui selleks on esitatud mõjuvad põhjused.

Kuni tähendatud korras põhimääruse või põhikirja kinnitamiseni teotsevad, tähtajaks põhimääruse või põhikirja kinnitamiseks mitteesitamisel või põhimääruse või põhikirja kinnitamata jätmise korral aga likvideeruvad olemasolevad kirikud, usuühingud ja usuühingute liidud nende seniste põhikirjade ning usuühingute ja nende liitude seaduse (RT 183/184 — 1925) alusel.

Samuti teotsevad kuni vastava kokkuleppe sõlmimiseni rooma-katoliku kiriku kogudused seniste põhikirjade ning usuühingute ja nende liitude seaduse alusel.

§ 33. Siseministril on õigus anda määrusi ja juhtnõore käesoleva seaduse teostamiseks.

Käesoleva paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud määrusi ja juhtnõore Siseminister võib anda arvates käesoleva seaduse avaldamisest.

§ 34. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse Usuühingute ja nende liitude seadus (RT 183/184—1925) ja vaimulikkude teenistusvormiriiete kaitse dekreedid (RT 28 — 1934) I osa.

§ 35. Käesolev seadus hakkab maksma 24. dets. 1934.

C. Kirikute ja usuühingute kinnitamise ja registreerimise korra määrus.

Avaldatud „Riigi Teatajas“ № 7—1935. a.

§ 1. Kirikute põhimääruste, kirikute ja usuühingute liitu mittekuuluvate usuühingute ning usuühingute liitude põhikirjade kinnitamise avaldused esitatakse kirikute, usuühingute ja usuühingute liitude valitsuste või juhatuste poolt Siseministrile, misjuures usuühingute ja usuühingute liitude põhikirjade kinnitamise avaldused peavad kandma tõestatud allkirju. Avaldusele lisandatakse esitajate poolt allakirjutatud põhimäärused neljas, põhikirjad kolmes eksemplaris. Peale selle kiriku valitsus või juhatuse lisandab kinnitamise avaldusele kiriku senise põhikirja, ta koguduste nimekirja ning andmed koguduste liikmete koguarvu kohta, usuühingute liidu valitsus või juhatuse aga, liitu kuuluvate usuühingute põhikirjade kinnitamise avaldused tõestatud allkirjadega ning põhikirjad käesolevas paragrahvis ettenähtud arvul.

Asutatavate kirikute põhimäärust või asutatavate kirikute, usuühingute ja usuühingute liitude põhikirjade kinnitamise avaldused peavad kandma vähemalt kolme asutaja liikme tõestatud allkirju. Kinnitamise avaldusele lisandatakse esindajate poolt allakirjutatud põhimäärus või põhikiri käesoleva paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud eksemplaride arvul. Kiriku põhimääruse või põhikirja kinnitamise avaldusele lisandatakse peale selle andmed asutatava kiriku liikmete arvu kohta.

Põhimääruste või põhikirjade muudatuste kinnitamise avalduste esitamisel on maksev käesoleva paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud kord.

§ 2. Pärast põhimääruse ja põhikirja kinnitamist kantakse kirik, usuühing või usuühingute liit Siseministeeriumis peetavasse kirikute, usuühingute ja usuühingute liitude registrisse ning üks põhimääruse või põhikirja eksemplar kinnitamise ja registreerimise märkusega antakse kinnitamise avalduse esitajatele.

§ 3. Kirikute, usuühingute ja usuühingute liitude registris avatakse eraldi leht iga kiriku, usuühingu ja usuühingute liidu jaoks, kuhu vastavasse lahtrisse kantakse:

- 1) registreerimise järjekorranumber;
- 2) kiriku, usuühingu ja usuühingute liitude nimetus ja juhatuse asukoht;
- 3) põhimääruse või põhikirja ja nende muudatuste kinnitamise kuupäev ja aasta ning Riigi Teatajas avaldamise kuupäev, aasta ja Riigi Teataja number;
- 4) kiriku koguduste või usuühingute liitu kuuluvate usuühingute nimetus ja registri number;
- 5) kiriku koguduse asutamise teadaande või usuühingu liitu vastuvõtmise otsuse kuupäev ja aasta;
- 6) kiriku koguduste likvideerimise või usuühingute liidust väljaastumise või väljaheitmise otsuse kuupäev ja aasta;
- 7) kiriku, usuühingu või usuühingute liidu likvideerimise otsuse kuupäev ja aasta;
- 8) märkused.

§ 4. Kiriku valitsuse või juhatuse teadaanded koguduse asutamisest või likvideerimisest ning usuühingute liidu teadaanded usuühingu väljaastumisest või väljaheitmisest liidust peavad sisaldama tõendavaid andmeid, et sellekohane otsus on tehtud põhimäärustes või põhikirjas ettenähtud korras.

Vastavad sissekanded registrisse tehakse Siseministri otsusel.

§ 5. Iga kiriku, usuühingu ja usuühingute liidu kohta peetakse Siseministeeriumis eraldi registreerimise toimetus, kuhu koondatakse kinnitamise avaldus, üks eksemplar põhimäärustest või põhikirjast, kinnitamise määrused või ära kirjad neist, koguduste asutamise ja likvideerimise, usuühingute liitudesse vastuvõtmise, väljaastumise ja väljaheitmise ning likvideerimise teadaanded ja muu neid küsimusi puutuv kirjavahetus.

§ 6. Käesolev määrus hakkab maksma avaldamisega.

D. Nimekiri

Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirikul 1. jaanuaril 1926. a. olnud ja pärast seda asutatud koguduste kohta, kes esitatud põhimääruste kinnitamise avalduse juures Siseministeeriumile registrisse kandmiseks ja kellel on Kirikute ja usuühingute seaduse (RT 107 — 1934) § 12 põhjal juriidilise isiku õigused.

Järjek. Koguduse nimi.
nr.

1. Alatskivi
2. Ambla
3. Anna
- ✓ 4. Anseküla
5. Audru
6. Avinurme
7. Elva
8. Emmaste
9. Haapsalu
10. Hageri
11. Haljala
12. Halliste
13. Hanila
14. Hargla
15. Harju-Jaani
16. Harju-Madise
17. Helme
18. Häädemeeste
19. Iisaku
20. Ilumäe
21. Jamaja
22. Juuru
23. Järva-Jaani
24. Järva-Madise
25. Järva-Petri
26. Jõeleftme
27. Jõhvi

Järjek. Koguduse nimi.
nr.

28. Jüri
29. Kaarma
30. Kadrina
- ✓ 31. Kambja
32. Kanepi
33. Karja
34. Karksi
35. Karula
36. Karuse
37. Keila
38. Keina
39. Kihelkonna
40. Kirbla
41. Kodavere
42. Koeru
43. Kolga-Jaani
44. Kose
45. Kullamaa
46. Kunda
47. Kuressaare Püha Lau-
rentsiuse
48. Kursi
49. Kuusalu
50. Kärdla
51. Kärgu
52. Kärla
53. Käru

Järjek. nr.	Koguduse nimi.	Järjek. nr.	Koguduse nimi.
54.	Kõpu	88.	Petseri Peetri
55.	Laatre	89.	Piirsalu
56.	Laiuse	90.	Pilistvere
57.	Laura	91.	Puhja
58.	Lihula	92.	Pärnu Elisabeti
59.	Lohusuu	93.✓	Pärnu-Jakobi.
60.	Lääne-Nigula	94.✓	Pärnu Nikolai
61.	Lüganuse	95.✓	Pöide
62.	Maarja-Magdaleena	96.	Põltsamaa
63.	Martna	97.	Põlva
64.	Mihkli	98.	Püha
65.✓	Muhu	99.	Pühalepa
66.	Mustjala	100.	Rakvere Kolmainu
67.	Mustvee	101.	Rakvere Pauluse
68.	Märjamaa	102.	Randvere
69.	Mõisaküla	103.	Rannu
70.	Narva Aleksandri	104.	Rapla
71.	Narva Jaani	105.	Reigi
72.	Narva-Jõesuu	106.	Ridala
73.	Narva Püha Mihkli	107.	Risti
74.	Narva Peetri	108.	Ruhno
75.	Nissi	109.	Räpina
76.	Noarootsi	110.	Rõngu
77.✓	Nõmme Saksa „Lunas- taja“	111.	Rõuge
78.	Nõmme Rahu	112.	Saarde
79.	Nõo	113.	Saaremaa Jaani
80.	Nõva	114.	Sangaste
81.	Otepää	115.	Simuna
82.	Paide Püha Risti	116.	Sindi
83.✓	Paide Saksa Püha Risti	117.	Suure-Jaani
84.	Paistu	118.	Taagepera
85.	Palamuse	119.	Tahkuranna
86.✓	Paldiski	120.✓	Tallinna Diakonissi Saksa
87.	Peetrimõisa	121.✓	Tallinna Emmause

Järjek. nr.	Koguduse nimi.
122.	Tallinna Jaani
123. ✓	Tallinna Kopli
124. ✓	Tallinna Rootsi-Soome Mihkli
125. ✓	Tallinna Niguliste
126.	Tallinna Oleviste
127. ✓	Tallinna Pauluse
128. ✓	Tallinna Peeteli
129.	Tallinna Püha-Vaimu
130.	Tallinna Toompea Kaarli
131.	Tallinna Piiskoplik Toomkogudus
132. ✓	Tallinna Toompea Saksa
133.	Tapa
134. ✓	Tartu Jaani
135.	Tartu Maarja
136.	Tartu Pauluse
137.	Tartu Peetri
138. ✓	Tartu Ülikooli
139.	Tarvastu
140.	Tori
141.	Torma
142.	Tudulinna

Järjek. nr.	Koguduse nimi
143.	Tõstamaa
144.	Türi
145.	Urvaste
146.	Vahastu
147.	Vaivara
148.	Valga Jaani
149.	Valga Luke
150.	Valga Peetri
151.	Valjala
152.	Vara
153.	Varbla
154.	Vastseliina
155.	Vigala
156.	Viljandi Jaani
157.	Viljandi Pauluse
158.	Viru-Jakobi
159.	Viru-Nigula
160.	Vormsi
161.	Väike-Maarja
162.	Vändra
163.	Võnnu
164.	Võru
165.	Äksi